E 1003

AZ ASZÓDI

ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT ÁGOSTAI HITV.

EVANG. FŐGIMNÁZIUM

ÉRTESITŐJE

AZ 1912—1913. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:

SZABÓ LAJOS

E. I. IGAZGATÓTANÁR.

ASZÓD, 1913.

A PETŐFI KÖNYVNYOMDA NYOMÁSA.

REV 85

AZ ASZÓDI

ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT ÁGOSTAI HITV.

EVANG. FŐGIMNÁZIUM

ÉRTESITŐJE

AZ 1912—1913. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:

SZABÓ LAJOS

E. I. IGAZGATÓTANÁR.

ASZÓD, 1913.

A PETŐFI KÖNYVNYOMDA NYOMÁSA.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

REV 98

REV 2010

E1003

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

A középiskolai matematikai oktatás reformja.

A középiskola nevelésügyi kérdései közül világszerte ez idő szerint a matematikai oktatás reformja van homloktérben. A cél a felső matematika némely pontjának bevitele a középiskola tárgyalási körébe.

Alig hangzott el azonban az utolsó szó egy nagy vitában, mely a középiskolát oly módon akarja megreformálni, hogy az élethez közelebb hozza. Úgy látszik, mintha e két törekvés egymással ellentétben volna. Nem is nyert kellő megvilágítást egymással való kapcsolatuk, egymással való szervi összefüggésük. Szükséges, mintegy a tudomány és a praktikus élet határmesgyéjére állva, megkeresni a kapcsolódásokat, rávilágítani, kifejleszteni azok vonatkozásait, nehogy az újabb mozgalomból is érvényre jussanak a könyebben megvalósítható esetlegességek, míg a lényegbevágó mély célzatú dolgok apránként feledésbe menjenek. Szükséges, hogy az egész reformból intézményileg, eredményileg kidomborodjék, hogy

az egész reform égetően érett általános szellemi és anyagi szükségletet elégít ki. Szükséges, hogy magából a reformból megnyugtatásszerűleg világosodjék ki, hogy a cél az ifjúságnak praktikus ismeretekkel való ellátása s ezek kapcsán elméjének a gondolkodásra a kényszer szigora szerint való ránevelése: éppen nem egynéhány félszegtudós fontoskodása, nehézkes szórakozása, vagy csupán évenként egy pár ifjúnak a mathematikai szaktudományokra való előkészítése, avagy hogy időnként napvilágot lásson néhány értekezés, melyet elolvasnak azok, akik a tárgyról többet avagy legalább is annyit tudnak, mint az írójuk maga.

Az élet minden egyes praktikus kérdésének megoldásánál egy szellemi megoldást és egy anyagi műveletet kell végeznünk. A mathematika anyaga és eszközeinél fogva, a szellemi megoldások legtökéletesebb mintáit szolgáltatja. E megoldások a megfontolásnak, az összeillő részek kiválasztásának, összeillesztésének, a végeredmény kerekdedségének, áttekinthetőségének r e m e k e i. E megoldási eljárásokat kívánjuk az élet minden jelentéktelen feladatára átvinni, mert valóban a mindennapi élet minden jelensége, a háztartás, a gazdálkodási-, az ipari-, a kereskedelmi élet legkisebb feladata: egy ruhadarab előállítása, tisztántartása, egy föld megmívelése, a Davylámpa kezelése, a közönség kereskedelmi, póstai, vasúti, minden hivatali érdekeinek kiszolgálása oly értelmes előleges megfontolást, helyes eszközválasztást, világos elmeműködést, a figyelem folytonos

éber ellenőrzését kívánja, mint a tudományos élet bármely bonyolult problémája, vagy akár a matematika legnagyobb vagy akár a legegyszerűbb tételének tárgyalása.

A középiskolai matematikai oktatás reformját célzó nagyszabású szellemi munkálatok során nemzetközileg oly elvek vetődtek fel és tisztázódtak, melyek a többi tantárgyakra és hazai céljainkhoz alkalmazva megadják a nagyközönség érdekeit szolgáló teljes iskolareformot. E dolgok mikéntjét kívánom az alábbiakban rövidesen körvonalazni.

A reformnak három irányú vonatkozása van. Nemzetközi kapcsolatokat érint, hogy t. i. iskolázásunk a tudományok tárgyalt pontjait tekintve is egyszínvonalú legyen a művelt nemzetek iskolázásával. Nemzeti vonatkozása, amennyiben arra kell törekednie, hogy a magyar nemzeti léleknek tökéletességeit lehető magas fokra emelje, míg a hibáit leköszörülje. Az egyes egyéneket illető vonatkozásának abban kell állnia, hogy midőn e két első célt eszközli s így a növendékeket ideális lelkű emberré és honpolgárrá neveli, mellékterményként egyúttal a tudás oly szakaszai kimerítő birtokába helyezi, melyek a mindenkori élet fontos segédeszközeit alkotják. E vonatkozások bár egymással összhangba olvadnak s helyes beosztásban egymás kiegészítő részét teszik, sőt a tudomány ugyanazon tétele igen sok esetben mind a három szempontot egyformán szolgálja: egymással azonban fel nem cserélhetők. A felcserélgetésből származtak időnként az iskola végzetes bajai. Így pl.

csupán az egyéni szempont könnyen utilitáris jellegűvé teszi a tanítást, midőn vagy csupán a tanuló egyetemi tanulmányait könnyítő magas dolgokra tanítja meg, vagy pedig a hétköznapi élet sokszor kevés jelentőségű dolgait tárgyalja behatóan. E szempont egyoldalú embereket — korlátolt embereket nevelne. Pedig azt lehet mondani, hogy a nagyközönség révén a szakemberek között is nagy tért hódított e kívánság. Úgyannyira, hogy szinte feledésbe ment, hogy az iskolában a gyereket tanítjuk és nem a tárgyat. És hogy a különféle tárgyak előadása azt céloza, hogy a tanuló elmeéle különféle irányú kiképzést nyerjen.

A három szempont egyöntetű felfogása azt hozná magával, hogy azt a növendéket, aki a matematikában gyenge, vagy amint mondani szoktuk, nincs a matematikához tehetsége: nagyobb mértékben kellene matematikára fogni; épp így annak a gondolkozását, ki míg a matematikában éles elme, a nyelvekben árul el tehetségtelenséget, a nyelvek tanításával kellene köszörülni. Mert csak így lehetne remélni, hogy az ezeréves magyar átok, az egymás meg nem értése, valaha megszünik.

Megemlítést kell tenni itt arról is, hogy egy katexohen exact tudománynak, mint a matematika, a tanítási reformja csakis természettudományos alapon történhetik és a természettudományos célt kell szolgálnia a lehető legnagyobb mértékben. E fogalomnak azonban az értelmét külön meg kell jelölni, noha lépten-nyomon halljuk, de éppen nem födi minden használata az igazi jelen-

tését. El lehet képzelni, sőt sajnos, lehet látni, hogy valaki a természettudományi fogalmak, levezetések és kísérletek valóságos tárháza és mégis távol áll a természettudományos gondolkozástól. Nem csupán a mindennapi élet kis élhetetlenségeit értem itt, hanem a szaktárgy tudományos kezelését is. Viszont akárhányszor a nép egyszerű fia, pásztorember vagy földmíves, kinek még csak sejtelme sincs a természettudományról, mint tudományról, mégis gondolkozásában a természettudományos módszer kész példája. E módszer lényege és célja ugyanis nem a kísérletek, mint ilyenek, hanem hogy a kísérletező a meggyőződését ezekből vonja le — és belőlük okvetlen meggyőződést vonjon le — és okvetlen csakis helyes meggyőződést vonjon le — kísérleteit addig ismételje, addig változtassa, addig pótolja, míg az igazság, az elmélet, evidens módon, szembeszökően érlelődik állandó meggyőződéssé, kiirthatatlan tudássá. Ezáltal gyakorolja be magát a növendék lelke abba, hogy a kicsiny dolgokat is kellően mérlegelje, valaminthogy a nagy dolgoknak ne tulajdonítson a kellőnél nagyobb fontosságot. Épp így ne tartson valamit oknak, holott annak a jelenléte csupán esetleges véletlen, míg a dolgoknak legrejtettebb kis okait is könnyű szerrel vegye észre. A természettudományos módszer beidegzése végeredményben: a megértő lélek.

Mi, hogy mennyire fontos az élet nagy és kis dolgaiban, mennyiben része az életben való boldogulásnak és az élet boldogságának: közismert dolog.

A természettudományos gondolkozásnak lényeges sajátsága továbbá, hogy a meglévő elméletekhez, értékekhez szigorúan ragaszkodik; még ha ismeri is a hiányokat, nem egy könnyen mond le róluk semmi új kedvéért, még ha oly tetszető is lenne ez az új. Hanem, ha az új elmélet a régi összes feladatokat mind könnyedén megoldja s még hozzá az újonnan felvetődött feladatot is megoldja: csak akkor fogadja el.

Ez előzményekhez hozzácsatolom azon eredményeket összegezve, melyek a matematikai reform tárgyalásai során szinte nemzetközileg tisztázódtak. Általános leszűrődött elv: a számtant — nem szabad mesterkélten kigondolt példák megoldásán tanítani; — a feladatok legyenek olyanok, melyeket valóban az élet nyujt. És én hozzáteszem: a tanuló élete.

A gyermekkor nem az az életidőszak, melyben az emberi élet feladatait a férfi munka hatályával lehessen és szabadjon folyton-folyvást végezni. A komoly huzamos munka a férfi kor feladata. Az ifjúságé: a férfi kor munkásságára való felkészülés. Így is volna kontemplálva az oly kiterjedt tartalmú és sokaságú tantárgyak szerint való nevelés.

Ezen általános elvekből így állítom össze a középiskolai matematikai tanítás tárgyát és módszerét.

Meg kell kapni a kapcsolatot a középiskolában előadott minden tantárgy között. Mert van. És az egyiket, respektive a matematikát, a többivel szoros kapcsolatban kell előadni. Minthogy mun-

kám címe a matematikai oktatás, ezt állítom vezetőhelyre, holott homloktérbe helyezhető ugyanakkora tananyaggal és ugyanolyan előadási módszerrel bármely tantárgy, annyira nem szabad egyiknek a másik fölé kerülnie.

A matematika tananyaga a többi tantárgyak tananyagával szervezeti közösségben egyszerre adandó elő. Így értem e dolgot. Midőn a matematika egy tételét tárgyaljuk, aznap minden más tantárgy, amelynek csak valami köze van a matematika e témájához, e kérdéssel foglalkozzék. És pedig minden egyes a maga szempontja szerint és kimerítően. Tudvalevőleg közhely, hogy minden tudomány annyira tudomány, amennyi benne a matematika. Nem kívánok mesterkedéshez nyúlni, a mai tananyagkereteket megbolygatni, e módszernek önkényt kell kifejlődnie, csak a fejlődési folyamat kezdetét akarom adni s a folyamatot megindítani.

Vannak egyes kérdések, melyek végigkísértenek a középiskola egész folyamán több tantárgyban s még sincs intelligens ember, hacsak nem szakember, vagy valamilyen okból, felnőtt korában nem tette különösebb elmélkedése tárgyává, aki a megfejtésükhöz hozzá merne fogni, vagy csak önbizalma is volna hozzájuk, hogy valaha meg fogja érteni ezeket. Pedig nem is olyan bonyolult, magas dolgok, mégis az emlékük fojtó ködként nehezedik a lélekre egy egész életen. Sok ilyen kérdést hozhatnék fel, de a célomra elég, ha csupán egyre hivatkozom. Például mindjárt az első osztályos számtanban van egy példa:

mennyi az időkülömbség Budapest és London közt? Ez a kérdés lényegileg előfordul az első osztályos számtanban, földrajzban, geometriában, a harmadik osztályos fizikai földrajzban, a hetedik osztályos fizikában, gömbháromszögtanban, a nyolcadik osztályos csillagászatban. Miért kell ezzel a kérdéssel annyiszor foglalkozni? Miért nem lehet vele egyszer, de véglegesen leszámolni? Holott pedig ezzel nem kell egyebet csinálni, mint azt az időt, amit igy szétszórtan vele töltünk, kommasszálni s a nyolc osztály akármelyikében ráfordítani ilyenformán: első órán a földrajztanár a földrajzban, második órán a geometriatanár a geometriában, harmadik órán a számtantanár a számtanban, negyedik órán a rajztanár a rajzban ugyanazt a kérdést taglalja s ugyanazt a szöveget, mint magyar nyelvi olvasmányt átvehetnék elemzésileg a magyar órán, sőt stilusgyakorlatilag lefordíthatnák a latin órán latinra, a német órán németre, vagy akár görögre vagy franciára. A stilus kedvéért is, meg a dolog értelmének a mélyítéséért is. Ebből, hogy mi haszon származna a dolog tudásán kívül, szinte mondani is alig kell, de megmondom, nehogy éppen a matematikai előadások és értekezések hibájába essem, melyek akkor válnak rendesen értelmetlenekké, homályosabbakká, midőn az előadó azt a szót használja: innen világos; vagy ebből kézzelfoghatólag következik. A tárgy ilyszerű kezelésénél eme hasznok származnának: a tanuló lelke megterhelve nem lenne, másnapra akármelyik tárgyból készülne, egy tárgyból való tanulással is a többi tárgyak bizonyos részé-

vel is kész volna, az a diák, akinek nagyobb hajlandósága van az egyik tárgyra, mint a másikra, ezt a hajlandóságot a másikban való nagyobb siker elérése szolgálatába állítja; a különböző tárgyak tanárai ugyanazon témának egyöntetű kezelése szempontjából önjószántukból is kényszerülve volnának előadásaik előzetes összehangolására, mert tervezetem lényeges része, hogy a tárgyak a lehetőségig más-más kézben legyenek,[7] hogy így minden egyes órán a növendék külsőleg is új hangot, új színt, új gesztust, új előadási modort lásson a lényegileg ugyanazon tartalomnál, hogy számtalan külső kapocs szolgáljon az elméjének a felfogásnál a belekapaszkodásba, a megrögzítésnél a hozzátömörülésre.

Nem lehet célom teljesen kidolgozott tervrajzot adni. Arra ez a hely szűk, de meg a minuciózus részletek megállapítása nem is egy ember feladata. Itt csupán hozzávetőleges, elnagyolt, ideiglenes példákkal lehet szolgálni. Ilyen volna, vagy lehetne egy másik. Az egész gimnázium folyamán végig vonul a trójai háborúról szóló tananyag. Első-második osztályban latin—magyar olvasási anyag; hatodikban Vergiliusnál latin olvasási anyag; hetedikben, nyolcadikban Homerosznál görög olvasmányi anyag. Az első osztályban lehetne egy vagy két előadási napot szánni neki, ilyformán: magyar-óra olvasmány a trójai háborúról; latin-óra ugyane szövegből fordítás, elemezés, szóragozás; számtan-óra a görög-trójai hadseregről vett számtani feladatok megoldása, geometrián Trója alaprajza megkonstruálása rajzban, esetleg

a faló geometriai előállítása rajzban, a rávonatkozó térszámítások; vallástan órán a pogány vallás, görög-római vallás mythológiája; földrajz órán Trója helyén levő mai városok, — a szereplő görög államok mai földrajza —; ének órán valamely ókori görög dallam; torna óran a görög csatasor előállítása, vagy valamely olympiai verseny szám; szépírás, magyar gyakorlat. Szintén e tárgyból. Az ily beosztású előadás nemcsak egy-két napra, de esetleg egy-két hétre szóló munkakört is nyújthatna, de a fölötte nagy kiterjeszkedés fölösleges és káros, mert túlhaladná az ízlelítő tárgyalás kereteit. Itt két távoli fogalmat kötöttem össze: ízlelítő és kimerítő tárgyalás. Így értem: a széles körre kiterjedő dolognak egy jellegzetes részét teljes részletességgel adni.

Az élet nem állít minket csak csupán matematekai, vagy történelmi, vagy geometriai, vagy fizikai feladatok elé, hanem ad lépten-nyomon egy-egy problémát, melyet meg kell oldanunk minden rendelkezésre álló lehetséges szellemi és anyagi eszközzel. Iparkodunk számokkal, szavakkal, vonalakkal stb. tudományos alakban megfogalmazni. Sőt igen sokszor, midőn a tudományos eszközök csak bonyolultabbá, csak nehezebbé teszik, kénytelenek vagyunk rusztikus eszközökkel közelíteni meg, vagy amint mondani szoktuk, a megoldás kiindulásához a józan ésszel fogni hozzá. Ezért is arra kell az elmét begyakorolni, hogy ugyanazt a feladatot a lehető legkülönbözőbb szempontokból egyforma könnyedén tárgyalja, vagyis a dolgokat széles látókörrel, nagy áttekin-

téssel szemlélje, belőlük mindíg a végkövetkeztetéseket vonja le. A mélyökre hatoljon s a lényeges tulajdonságaik szerint vegye számba és tartsa számon.

E két fogalom: számba venni és számon tartani, jelzi, hogy a számtani feladatokat az élet feles számmal szolgáltatja. De a gyermektől sikerrel csak oly feladatok tárgyalását kívánhatjuk, melyet az ő élete nyújt. A kérdés megoldása tehát arra a térre redukálódik, hogy vajjon a gyermeki élet, micsoda matematikai problemákat nyújt. A gyermeket az élet ugyanazon jelenségei érintik, mint a felnőtteket, csakhogy, mivel őrizve van a jelenségek durva érintésétől, nem olyan mélyen, mint a felnőtteket. De az ő tudásvágya minden jelenség felé annál fokozottabb mértékben hajlik, minél ismeretlenebb a jelenség, csakhogy a jelenségnek más oldala ragadja meg, mint a felnőttet. Hibázik tehát az is, aki a gyermekeknek más szellemi táplálékot akar nyújtani, mint amivel a felnőtt foglalkozik — és hibázik az, aki a dolgoknak azt az oldalát fordítja feléje, mint amelyik a felnőttet érdekli. A felnőtt, ha valamit feszült figyelemmel szemügyre akar venni, egyik szemét behunyja s a másikat merőn rászegezi a tárgyra; a gyermek épp ellenkezőleg, mind a két szemét tágra nyitja s tekintetét a tárgyon ide-oda kapkodja. Ez egy természeti tünemény, melyet nem elfojtani, hanem célszerűen szabályozni s céljaink érdekében fel kell használni. Általában véve is a helyes ökonomiai elv nem a természet erőinek az elfojtásában, hanem célirányos szabályozásában áll.

Az első osztálybeli számtan kidolgozandó

példái egy igen tekintélyes részét a fizika köréből veszi. Van példa a sebességről, légnyomásról, hangról, fényről. Egészen helyesen. Más oldalról meg, ha egy numerikus példa számadatai helyébe betűket szubstituálunk, az illető fizikai fogalmak definiciójához jutunk. Míg a fizika előadására vonatkozólag általános kívánalom a hetedik és nyolcadik osztályban, hogy kísérleti alapokon történjenek a definiciók. Ez így egymás mellé állítva nagy ellenmondásnak tünik fel: oly fogalmakkal eszközöltetni számításokat, melyeket több évvel később hosszasabb kísérletek által fog megismerni. Kézenfekvő a gondolat, hogy ezen kísérletek legegyszerűbbjei, — tudományos színezetük letompításával — ott teendők meg, ahol a velök magyarázott fogalommal a legelső számítás történik. Az első, második osztály időszaka az, mikor a gyermekek folyton a napsugárral, tükörrel, lencsével szórakoznak, mikor a bodzapuska és más puskák gyártásának s a róluk való tünődésnek a szezónja van. Ugyancsak ekkor árasztják el a környéket mindenféle apró, kis kellemetlen hangszerrel, drombiával. A gyermek e természetes érdeklődését tudományos tárgyalás kiinduló pontjává téve a szirénával való kísérleteket mindjárt az első osztályban be kellene mutatni, hozzákötve a hang magasságáról való tárgyalást. Ilyformán első órán a fizikai kísérlet bemutatása, második órán a hangközök viszonyait feltüntető közönséges törtekkel való műveletek elvégzése, harmadik órán geometrián, a zongora húrjainak vonalakkal való ábrázolása, negyedik órán ének,

a különféle hangskálák, esetleg ötödik órán zene, a különféle hangszerek szerkezete, egymáshoz való viszonya.

Épp így lehet rendezni előadást a lencséről, a tükörről, a légnyomásról. Mindig arra vigyázva, hogy a tárgyalás alapjául felvett, megvizsgálandó dolog körüli gondolatmeneteket semmi idegen gondolat ne zavarja, lehetőleg egy egész napon át.

Mélyen érzett szükség, hogy a középosztályt is praktikus életre kell nevelni, ezt célozná a kereskedelmi és ipari számtanból vett sok példakör, csakhogy ezek a példakörök élettelenek, nem tettek senkit praktikus érzékűvé, aki különben is nem született arra, vagy egyébképpen is nem nevelődött volna azzá. A praktikus érzék nevelése céljait így kell szolgálni a középiskolai tanításban: természetrajzi kirándulás során megtekintést, illetőleg áttanulmányozást nyert egy méhészet, baromfitenyésztés, nyúltenyésztés, gyümölcsös, vagy valamely kertészet. Az áttanulmányozást úgy értem, hogy a megszemlélt dolognak minden legapróbb kis jelenségéről, üzleti és más vonatkozásáról gondos adatfeljegyzések történtek. A telep térfoglalásáról, értékéről, jövedelmezéséről stb. kimerítő, aprólékos mérések, tudakozódások vétettek fel. Természetesen a tulajdonos engedelmével. Hazatárve egy ily kirándulás hosszabb időre nyújtaná a különféle tárgyú példák sorozatát. Egy tele méhkaptár a természetrajzi, földrajzi, geometriai, különféle méretek stb., szabadkézi rajzi, történelmi, népismei, árúismei, számtani: kamatszámítás, külföldi pénzek átszámítása, sőt nyelvtani feladatot

foglal magában. Ezen példák mindenike a legtüzetesebb gondossággal az egyes szaktanárok által megtárgyalandó az egymásután következő órákon, illetőleg napokon, egészen addig, míg a kérdés minden irányban teljesen ki nincs merítve. Megjegyzem, gondos jegyzetek segélyével, esetleg írásbeli feladatszerű kidolgozással, — de a dolgozatnak önkénytelenszerűnek kell lennie, folynia kell a szónak a lélekből, az észből, az érzékből. E megvizsgálandó dolgok változhatnak időnként, vagy lehetnek ugyanazok évről-évre. Csak egy a fő, ne legyenek unalmas, gépies dolgokká, de hisz egy tanári csoport, az osztályban tanító tanárok, pláne az élettel való érintkezés közben, ettől minden időben megóvná. Egy ily tanítási módnak az előnyeit nem kell bővebben magyarázni, de előadásom teljessége kedvéért rámutatok. Mint maga az élet, minden feladatot, melyet ma holt anyagon, szétosztva tárgyalnak, csoportosítva ad elő, életkedvet, munkaösztönt nyújtva a tanulóknak, kik közül akárhány a tanultakat szülője udvarán, kertjében még aznap megvalósítja, sőt kérlelő, sürgető szavával szülőjét is e dolgok meggondolására, átvételére kényszeríti és így e tanítás, mikor direkte a jövő, indirekte a jelen érdekeit is szolgálja.

Ugyanilyen tárgyalási módot kíván a fizikának a gépekről szóló tananyaga is. Ez kiváltképpen matematikai és első osztálybeli feladat. Ennek bármilyen szépen felszerelt fizikai szertárban való tanulása is az élet nagy kára és lélekölő feladat. Holott az intézet udvarára, vagy szomszédjába

való kirándulás keretében, mily termékeny gondolatok társaságában s mily végérvényesen el lehet intézni a kút alkotmánya tudományosan figyelmes megtekintésénél. Legyen az a kút gémes s kémlelje benne a vizet hórihorgas gém, mélyen nézvén a kútba az ösztövér kútágas, vagy legyen kerekes-, szívós-kút, vagy vízvezeték, a geológiai, fizikai, chemiai, állattani, növénytani, történelmi, hármasszabályi, tőkekamatszámítás, sőt mint az előbbi pár szavas alluziómmal kívántam jelezni, az irodalmi szép kérdések során a lehető legegyszerűbb könnyedséggel nyújtja a gépek törvényét: az erő nyomatéka pedig mindenütt egyenlő a teher nyomatékával, amint a méréseink és számadásaink nyomán nem is fogunk többé e gondolattól megszabadulhatni, még ha akarnánk se. Nemhogy örökké meredt képpel, ijedező lélekkel kelljen a gyermeknek arra gondolni, hogy valamikép észben tarthassa az alapjában véve oly egyszerű dolgot, amely a sivár előadási móddal, a fülledt szobás tárgyalással oly bonyolulttá, oly értelmetlenné, nehézkessé vált s még az iskola folyamán is egyre-egyre kikívánkozik az emlékezetből, míg az életre nézve teljesen örök homályba fog merülni.

Ez volna egyúttal a közgazdasági és szociológiai ismeretek iskolábavivésének az egyetlen lehetséges módja. Mert ezek az ismeretek nem kívülről elméletekkel vivődnek be a növendékbe, hanem egyes, szinte észrevétlen, érzékletek után belülről, a lélek mélyéből érlelődnek ki. Ha egy gyakorlati feladat megoldása közben világos szám-

adatokkal önmaga szedné sorozatba az eredményeket: a szomszéd jövedelmét, midőn a felmért kert jövedelméről, a termés értékesítéséről adna számot; épp így midőn e kert dolgaival vonatkozásban lévő különféle munkás és különféle társadalmi állású emberek idejének, munkájának értékéről, hasznáról csinálna táblázatot. Vagy tovább midőn a megszemlélt, a tárgyalás alá vett építésnél az anyagok alakját, tartalmát, beszerzési árát, helyét, módját, idejét, a közvetítő kereskedését, raktárát, gyárát, a munkaadók, a munkások, alkalmazottak időbeosztását, jövedelmét szedné táblázatba, a helyszínén az illető egyénektől vett információk alapján: a dolgokat a valódi értékük alapján, az életben elfoglalt, az életben élő értékük szerint ismerné meg s az értékeket, ha bármikor a porban is látná, megértő szemmel nézné s az emberi munkát és munkást érző szívvel szeretné. Nem sportból és nem szentimentálizmusból, — magára affektálva érzéseket, miket megérteni sohase próbált és sohase fog tudni.

Ez volna a három alsó osztály tananyaga. Még csak azt jegyzem meg, hogy semmi olyan feladatot, mely nem az életben élő valóság s melyet nem magáról a valóságról olvasunk le, a példa életének helyszínére menve, az oktatás e vonalán szemügyre venni se szabad. Éppen azért a kereskedelmi számtan azon feladatai, melyekkel az ifjú az életben vagy csak nagyon későn, vagy egyáltalán sohasem találkozik: vagy teljesen elhagyandók, vagy a középiskolai tanítás végére

teendők. Értem ezalatt a váltószámolást, értékpapir-, érmeszámítást s ilyféléket.

Az aritmetikából az algebrába való átmenet pedig úgy történik, hogy az addig megismert és kidolgozott numerikus számolásokba az egyes számok helyett a számok nevezetét írjuk, majd a nevük kezdőbetűjét, amikor is egyik-másik kis fizikai képlet betűszámtani alakban áll elé. Csak óvatosan és lassan maradnának el a közönséges számtani feladatok s foglalná el a tért a betűszámtan. De akkor is minden egyes kidolgozott feladatnak az életből merített egy-egy példának kell lennie s nyomon kell követnie a feladat elvégzését hosszabb időn át a közönséges számok szubstituálásának. Az egyenleteknél a szavakba foglalt feladatok sorából a találós kérdések végleg kihagyandók, legfeljebb függelékül vagy futólagos megemlítéskép szerepelhetnek. Az élet oly komoly s a tudományok oly szentek: s midőn a tudományok segélyével készülünk az életre, nem tölthetünk órákat henye talányok fejtegetésével. Ha azt mondaná valaki, hogy ily módon nem kapható elegendő példakép szolgáló alkalmas feladat: meg kell szívlelnie, hogy a tanítás minden fokán hasznosabb, ha ugyanazt az egy példát minden tanuló megoldja, de átértve jól és könnyedén, mintha minden egyes tanuló mást és mást old meg, de kétségesen, akadozva, nehézkesen.

Itt jönnek majd sorra az infinitezimális számolás eredményei. De csak mint a gyakorlati feladatok megoldásának a kicsúcsosodásai, mint a gyakorlati megoldásból folyó kényszerű szükség-

letek. Ezekre is a fizika vezet rá, nevezetesen a sebesség, illetőleg a sebesedés fogalmának a tárgyalásánál. E fogalmak definiciója — és még néhány más fizikai fogalomé — csak mint infinitezimális feladat adható alaposan, kényelmesen, korrekt módon. Csakhogy ez az infinitezimális tárgyalás könnyedsége éppen nem old fel a kísérleti fizika eddigi nehézkes, mesterkélt, szinte gyötrelmes tárgyalási módszere alól, ellenkezőleg még körülményesebb, még tüzetesebb, türelmesebb, az unalom végső gyötrelméig kihúzódó kísérleti fizikai tárgyalásra kötelez két okból: először is bemutatandó azt, hogy bármennyire mesterkedünk is kísérleti alapon, közönséges számtani módszerekkel, a magyarázás teljessé tételére, egy finom kis árnyalat, ami éppen a dolog lelkét teszi, még mindig üresen marad, míg az infinitezimális felfogás egy-két könnyed mozdulattal éppen ezt a finom lényeget domborítja ki; másodszor bármennyire így áll is ez a dolog, e lényeg megértésére a tanuló lelkét mégis e gyakorlati mesterkedések készítik elő, magát az infinitezimális tárgyalás értelmét e bárdolatlan kísérleti tárgyalás alapozza meg. Tehát az infinitezimális tárgyalás szükségét, hasznát és használhatóságát implicite rejti magában.

A felső mathezisnek azok a tételei veendők fel, melyeknek közvetlen kapcsolatai vannak a mindennapi élettel, így pl. egy minimum—maximum problema, mely találgatás, tapogatódzás útján akárhányszor az ifjú keze alatt feküdött, pl. egy bogárgyűjtőhöz szükséges lehető legnagyobb skatulya előállítása a kéznélfekvő kartonpapirból.

Vagy egy végtelen tizedestört összegezése, közönséges tört alakban való előállítása. Az eddigi eljárások nagy hibája, hogy a tanár csak futólagos bevezetésképp pár szóban siklik át e dolgok közönséges számtani megoldásán, holott a praktikus megoldási erőlködések a legtüzetesebb gondossággal hajtandók keresztül magától a tanártól, éppen azért hogy e gyötrődések során enyhületkép álljon elé a felső mathematikai eredmény. Éppen így a sebesség praktikus mérésénél, midőn az utat és időt végtelen apró részekre akarjuk bontani s az idő ez apró részecskéit négyzetre emeljük, majd a kapott eredménnyel az utat osztjuk stb., e műveletek számtani elvégzése, midőn tulajdonkép első osztálybeli tudásnál többet nem igényel, magában rejtheti a neveléstani legvégzetesebb hibák egész rendszerét, vagy a neveléstani leghathatósabb eszközök egész kincses bányáját szolgáltatja. Akárhány tanár maga szokta az elemi műveleteket fejben, futólag elvégezni: hiba; a másik egy jeles diákkal végezteti, szintén gyorsan: hiba; a harmadik magánszorgalomra bizza: hiba. A tanár gyors fejbeli műveletét a legjobb diákok is csak sántitva, szakadozottan, homályos felületességgel kisérik nyomon; — ép így a jeles diákét a gyengébbek, sőt még tetézi bajukat az önbizalmatlanság nyomasztó érzése; — a házi feladat általános elvégzése is kétséges, annál inkább a mindenki által egyaránt gyümölcsöző elvégzése. Ez időtrabló feladatok egyedüli helyes elvégzési módja ez: a tanár a legapróbb részletekre kiterjedő lassú nyugodtsággal elvégzi az osztály előtt. Ollóval vagy kés-

sel kezében kivágja, elkésziti, összeragasztja a dobozt, vagy bármely más testet, amely szó alatt van. Azután eléveszi az egyes fiukat és elvégezteti velük egyenként, lehetőleg sokkal, lehetőleg minden egyessel ugyanezt, ugyanugy amint ő végezte. Nem abból a célból, hogy megtudja, ki miként tudja, — hanem abból a célból, hogy minden egyest külön, személyenkint megtanítson rá. Legjobban pedig a leggyengébb tehetségüt tanítsa meg rá. És leginkább éppen ezt, mert a jó tehetségű ugy is később is könnyen megtanulhatja, ő meg tán soha s mégis keresztül bukdácsolva az éveken végre is bizonyitványt szerez, rászabadul a nagyközönségre, hol is a műveltség átka, s akárhányszor vezető állásba eljutva a középiskolában elszenvedett gyötrelmekért a bosszuját a tudósokon, a tudományon, a műveltségen s az egész közéleten tölti ki.

A középiskolának csak másodrendű célja az egyetemre való előkészités, elérheti e másodrendű célt oly tökéletes mértékben, hogy sokkal föléje kerül annak, amit ma érhetünk el, midőn kisebb-nagyobb mértékben szinte főcélnak tünik fel. A középiskolai nevelésnek sok célt lehet elébe szabni és mind elérheti, ha a főcélt megközelíti. Ez pedig nem más, mint a három évezredes emberi műveltségből kisugárzó lelkiemelkedettséget, finomságot, választékosságot, őszinteséget, ízlést, gondolkozást s legfőképpen pedig az igazságszeretetet s ennek keresésére való égő vágyat beleoltani a növendékbe. S egyuttal ezek munkásaivá avatni fel őtet, ugyannyira, hogy a szavak elfelejtődnek is a tudás, a hangulat az ifju élte

fogytáig állandó maradjon, melyből megfelelő alkalom és körülmények között önkénytelenül is mindig ugyanez a gondolat rezegjen ki. Hogy a legmagasabb hatalmat is a tudós szerénységével kezelje, a legalantosabb állásban is a tudós boldogság érzetével a tudomány precizitását keltse életre egész környezetében.

Igy kezelve a tanitás anyagát, önként hullanának el a mathematika azon részei, melyek e célhoz nem tudnának hozzáidomulni, vagy tömörülnének kis térre, melyek ma őket meg nem illető módon terjengenek szét. Igy a polgári számtan mai anyaga a hetedik osztály anyaga körül koncentrálódnék, mint a különféle életpályákról szóló előadások számitásbeli részletei önként kiadódó függelékei. A százalékszámitás lényegileg ismeretessé válna a fizika tárgyalt különféle eseteinél, arányosság fogalmánál, hőmérőnél, meg az egyes vállalatokba befektetett pénz haszna kiszámitásánál. A rabatt, brutto, sconto stb. fogalmak azon fiuk előtt, akik a hetedik osztálynál hamarább hagyják el az iskolát, kilépve az életbe, hamarosan ismerősök lesznek; — a többinek meg a hetedik osztályig nincs szüksége rá, ott is csak azon alapon, mert ott a helye megismertetni minden életpályát alapos számitásokkal azon anyagi és szellemi előnyökről és hátrányokról, melyeket nyujtanak.

A trigonometria és logarithmus tanát egy háromszögtani mérés vagy csillagászati feladat megoldására kell bevezetni mint eszközt teljesen mintegy a ma szükségletének dolgozva, nem is

sejtetve, hogy ez által micsoda nagy kincs birtokába jutnak a jövőt tekintve is.

A léleknek a gyerekkorban el egész az ifjukorig, sőt még azon is túl, alapvető tulajdonsága, hogy csak praktikus, konkrét, neki abban az időpontban hasznos, illetőleg szükséges dolgok érdeklik. Azokat veszi szemügyre, azokból indul ki. De rövid időre rá elhagyja a reális talajt s a képzelődések légkörébe emelkedik. E lelki tulajdonság teendő a nevelés tengelyévé. De a beállitásnál, az eszközök csoportositásánál figyelni kell a gyermeki lélek egy másik, az elébbiből folyó, ellenmondására. Észre kell venni s meg kell érteni, hogy egy villanycsengő berendezése, vagy a villanyvilágitás, vagy telegraf, telefon, mit a szertárban lát: nem érdekli. A legjelesebb tanulót se érdekli, ha meg ugy magára erőszakolja is, ha meg ugy tüntet is az érdeklődéssel. Ez tény, ezt meg lehet figyelni s meg kell figyelni. De az intézet villanycsengője, vagy villanyvilágitása, vagy a postán felszerelt telegráf, telefon a legapróbb részletekig érdekli. E dolgok nyitján hónapokon keresztül el tud gyötrődni, a magyarázatért eseng, sőt emésztődik a lelke. A leghálásabb tér és idő volna ezeket igy tárgyalni neki a hozzájuk füződő felső mathematikai deductiókkal együtt.

Természetes dolog, hogy ily módon nem volna letárgyalható per longum et latum a fizika és mathematika minden tétele. Csak a legjellegzetesebbek, azok, a melyekbe mintegy beleütődünk öntudatlanul is lépten-nyomon az életben. De ezeknek a tárgyalása megadná a módot, a kész-

séget és az eszközöket a jelesebb, sőt minden egyes tanulónak arra, hogy ha ideje engedi, később mint nem szakember, de csak mint intelligens ember is kedvet és tehetséget érezzen, hogy alkalmas könyvek segítségével egyik-másik fizikai vagy mathematikai kérdéssel gyümölcsözően, haszonnal, lelkigyönyörrel foglalkozzék. De mindenesetre minden egyes tanulót arra a színvonalra emelné, hogy az élet minden egyes kérdéséről természettudományos módon gondolkozzék s az élet értése és szeretése mellett a tudományt és tudást mindenek fölött becsülné.

E módokon az ifjú birtokába jutna nemcsak a fizikai és matematikai ismereteknek, hanem a jelenkor intézményei közgazdasági, ipari, kereskedelmi, közlekedésügyi, tudományos hazai és internacionális vonatkozásainak. Ezekkel s a tárgyalások során eljutott magasabb tételek tudásával kontaktust tartana a mívelt nemzetek magasabb intelligenciájával.

E tárgyalások sora körülbelül a hetedik osztály végéig tartana. A nyolcadik osztályban az összegezés, a szerzett ismeretek áthidaló összekapcsolása, rendszerbeszedése történnék.

És evvel egyúttal tárgyalásaim végére jutottam. Nem mintha teljesen ki volna tárgyam merítve, de mert a terem is korlátolt s e kezdetleges tervezetet jóakarattal s hozzáértéssel kiki tovább szőheti s a részletkérdéseket nálamnál esetleg még jobban megformálhatja. Végezetül csak még egyre akarom a figyelmet felhívni. Fejtegetéseim vezérgondolata: a tudás mélyítése, a látókör széle-

sítése, a tanulásnak a magyar lélekhez való alkalmazása. Eddigi tanulás és tanításrendszerünket a sietség, a felületesség s a beszámolásban az őszinteség hiánya jellemezték. A magyar lélektől távolálló dolgok. Mintha mig a magyar lélek a honszerzéssel, alkotmányalakitással volt elfoglalva, a meghóditott népek szelleme kerekedett volna fel, hogy a tudomány útján győzővé váljon a győző felett. Nem tudta elérni! Mert az a szellem, amit a tanulásba akart bevinni, nem a tudomány szelleme és nem a magyar szelleme. És ép most a megizmosodott magyar lélek követeli jogát általánosságban a tanulás és tanítás egész terén is. A magyar lélek jellemző vonása pedig a meggondoltság, mélység, a látásban és egész egyéniségben való nyiltság.

Szabó Lajos.

Adatok intézetünk 1912—1913. évi történetéhez.

Fentartó testületünk 1912. szeptember elsején megnyitotta gimnáziumunk ötödik osztályát. Evvel intézetünk a főgimnáziumok sorába lépett. Az így megszaporodott tanári teendők ellátására dr. Ponyiczky Zoltán okleveles és Karádi János szakvizsgálatot tett tanár urak választattak meg. Miklóssy János tornatanár úr pedig, ki eddig a tornatanítást mint megbizott helyettes tanár látta el, Rozsnyón rendes tornatanárrá választatván meg, intézetünktől megvált. Kisérje mindnyájok buzgó, az ifjuság és tanügy szeretetétől sugallt nemes müködését áldás és siker minden állomáson!

Az augusztus 30 és 31-én tartott javitóvizsgálatokon az egy tárgyból bukottak közül javítottak 8-an, 1 elbukott, 1 pedig nem állott vizsgálatra; a két tárgyból bukottak közül javított 10, elbukott 1, vizsgálatra nem állott 1. Sikeres pótló magánvizsgálatot tett Balogh Imre III. oszt. tanuló.

A tanulók beirása szept. 1—6-ig tartott. Tanulóink részint a helybenlakó szülőktől, vagy foga-

dott szállásaikról, részint pedig a közeli falvakban lakó szülőktől jártak iskolába. Ez utóbbiak számára napközi otthon állott rendelkezésre, hol az előadási órák után tartózkodtak s a következő napra szóló munkájukat végezték. A napközi otthon tagjai havonkint 60 fillér díjat fizettek. Ezért a csekély díjért kellőleg berendezett, naponkint tisztitott és télen fűtött helyiség állt rendelkezésökre. Az ünnepies évnyitást szeptember 7-én tartottuk meg. Ennek programmja a következő volt: Évnyitó istentisztelet, majd az igazgató alkalmi beszéde, törvényolvasás. A tanítás az egész év folyamán az állami tantervben megszabott irányban történt. A szünidők megtartása tekintetében „A magyarországi ág. h. ev. gimnáziumok rendtartása" szolgált zsinórmértékül.

Tanulóink hazafias, vallásos és erkölcsös nevelése kiváló gondoskodásunk tárgyát képezte. A hidegebb időszak kivételével mindenkor testületileg jelentek meg protestáns ifjaink tanári felügyelet mellett a templomi magyar istentiszteleteken. A reformáció emlékünnepét a helybeli többi tanintézet protestáns növendékeivel és a hivőkkel együtt a templomban tartott istentisztelettel ültük meg. A vallásórákat a szokásos előadástnyitó imákon kívül egyházi ének éneklésével vezették be. Az énekórákon pedig az egyházi éneket két szólamban tanulták. Szentháromság vasárnapján az intézet testületileg részt vett az úrvacsorában.

Megfelelő figyelemmel gondoskodtunk arról is, hogy más vallású növendékeink szintén eleget tegyenek vallásukszabta kötelességeiknek.

A tanári testület a tanulókat szállásaikon gondosan látogatta, a szülőkkel és szállásadókkal, a szabályzatok alapján többször huzamos és beható eszmecserét folytatott. A módszeres, osztálytanári, ellenőrző és osztályozó tanácskozások a rendes időben megtartattak. Az ellenőrző tanácskozások eredményét közöltük az illetékes szülőkkel.

Spitkó Lajos királyi tanácsos, budapestvidéki tankerületi királyi főigazgató úr, mint miniszteri megbizott 1913. május 3-án és 21-én látogatta meg intézetünket. Az egyes osztályokban a különféle tantárgyakból meghallgatta tanulóink feleleteit, megvizsgálta az irásbeli dolgozatokat és rajzokat. Látogatása végén a tanári testülettel értekezletet tartott. Iskolánk mindennemű ügyei iránt tanusított figyelméért, bölcs útmutatásaiért e helyen is köszönetet mondunk.

Az ifjúság egészségi állapota általában véve az egész év folyamán kedvező volt. A tanári testület is egyes kisebb rosszullétet leszámítva, hosszabb helyettesités nélkül, zavartalanul végezte munkáját.

Odaadó gonddal ápolta intézetünk egészségügyi dolgait iskolaorvosunk dr. Gál Adolf. Gyakran meglátogatta intézetünket, megvizsgálta tanulóinkat s minden egészségügyi intézkedésünkben nagy készséggel adott tanácsot. A korcsolyázást, fürdést, uszást ifjaink a megfelelő időszakban nagy kedvvel és kellő felvigyázással gyakorolták. Ifjuságunk többször vett részt rövidebb földrajzi, természetrajzi szemléltető, tanulmányi kiránduló-

son. Az évnyitó és évzáró ünnepen kívül, iskolai ünnepet ültünk november 19-én Erzsébet királyné emlékére; március 15., április 11. és junius 8. Ez ünnepek programmja az ifjuság kellő vonatkozással, tanári irányitással választott szavalata, éneke és hasonló módon készített dolgozatának felolvasása volt.

Az iskolai év végén nyilvános vizsgálatokat tartottunk jun. 12—21-ig s az évet istentisztelet után jun. 24-én zártuk be.

A gimnáziumi bizottság tagjai közül ez évben kettő örök nyugalomra tért: báró Podmaniczky Levente és Farkas János, mindkettő 75 éves korában. Méltóságos br. Podmaniczky Levente úr 1913. január 26-án hunyt el. Nagy részvéttel kisértük pihenő helyére. Gimnáziumunknak hosszabb időn át felügyelője, bizottsági tagja volt s a fenkölt szellemű úr választékosságával a tudomány szeretetét, a humanismus szolgálatát s a tudós szerénységét párositotta. Tisztelettel fogjuk emlékét őrizni. 1912. jul. 27-én hunyt el Farkas János bizottsági tag úr, a jól végzett szerény, de hasznos munkakör, a buzgó kötelességteljesítés emlékeit hagyva reánk.

Pihenésök legyen csendes, a rájok való emlékezés ihlesse nemes cselekedetekre, önzetlen munkára a lelkeket!

Az igy megüresedett bizottsági helyekre és a már azelőtt is üresen levőkre az egyház megválasztotta Méltóságos gróf Ráday Gedeon pestmegyei főispán urat, intézetünk mindenkori lelkes pártfogóját, gimnáziumunk fejlesztésének a lelkét;

Sárkány Ernő helyi főszolgabiró urat, ki mint az intézet volt növendéke is többször mutatta hathatós jelét egyházi felsőbb forumainkon azon hálás szeretetnek, mellyel iskolánkra gondol s annak minden irányu előmenetelét szivén viseli; — és Bolla Lajos tanár urat, kinek e választás a termékeny, csendes tanári munka méltó elismerése.

Az egyház plántálta el e kertet, öntözze Apolló, hogy az Úr a megigért százszoros gyümölcsöt megadhassa benne!

Gimnáziumunk belső és külső fejlesztése körül sok történt ez éven, ezeket szóval alig lehet elmondani: érezni kell. S a végzett munkák ügyvezető munkását illetné a méltányló szó. De sok munka van még hátra, s ha majd a ledőlt szobor, amint Petőfi verse bátran vonatkoztatható Petőfi iskolájára, végleges ragyogásában fog állni, akkor fog enyhületet találni és csak akkor nyerhet igazi méltánylást az a hérószi munka, melyet a gimnázium fejlesztése érdekében végzett és végez Micsinay Ernő gimnáziumi másodfelügyelő.

I.

Gimnáziumi előljáróság.

a) Gimnáziumi bizottság.

Elnökök:

Br. Podmaniczky Gyula, egyházi és gimnáziumi felügy.,
Micsinay Ernő, egyházi és gimnáziumi másodfelügyelő.

Tagok:

Br. Podmaniczky Géza, v. b. t. t.,
Br. Radványszky Albert,
Gr. Ráday Gedeon,
Bentsok János, gimnáziumi pénztáros,
Chugyik Pál, ág. h. ev. lelkész,
Gaal Elek dr., egyházi és gimnáziumi ügyész,
Gréb Gyula dr., gimnáziumi tanár,
Haitsch Samu,
Krenkó József,
Osváth Gedeon dr., gimnáziumi tanár, alumneumi ephorus, jegyző,
Perényi Rezső,
Sárkány Ernő,
Sárkány László,
Solla Lajos, gimnáziumi tanár,
Strompf László, gimáziumi tanár,
Szabó Lajos, gimnáziumi igazgatótanár.

b) Tanári testület.

Bolla Lajos, okleveles rendes tanár, a Luther-társaság, az országos középiskolai tanáregyesület és az orsz. ág. h. ev. tanáregyesület rendes tagja, a régiségtár és történelmi szertár őre, a II. osztály főnöke. Tanította az I. osztályban a földrajzot, számtant, a II. osztályban a földrajzot, a III., IV., V. osztályban a történelmet, heti 20 órában.

Chugvik Pál, ág. h. ev. lelkész. Tanította az I—V. osztályokban a vallástant heti 6 órában.

Dr. Gréb Gyula, okleveles rendes tanár, az országos középiskolai tanáregyesület rendes tagja, az orsz. ág. h. ev. tanáregyesület tagja, a tanári könyvtár őre, az V. o. főnöke. Tanította a latin és német nyelvet a IV. és V. osztályban, a szépirást a II. osztályban. Heti 19 órában.

Karádi János, h. tanár, a Philologiai Társaság tagja, tanárértekezleti jegyző, az I. o. főnöke. Tanította a magyar és latin nyelvet az I. osztályban, a görög nyelvet az V. és a németet a III. osztályban, heti 20 órában.

Dr. Osváth Gedeon, okleveles rendes tanár, az ág. h. ev. tanáregyesület és az országos középiskolai tanáregyesület tagja, az alumneum ephorusa, a gimnáziumi bizottság jegyzője, a Petőfi-kör vezetője, az ifjusági könyvtár őre, a III. o. főnöke. Tanította a magyar és latin nyelvet a III. osztályban, a magyar nyelvet a IV. és V. osztályban és szépirást az I. osztályban, heti 18 órában.

Dr. Ponyiczky Zoltán, okleveles rendes tanár, a k. m. természettudományi társulat tagja, a természetrajzi és a tornaszertár őre. Tanította a természetrajzot az I—V. osztályban, a földrajzot a III. osztályban s a tornát az I—V. oszban, heti 18 órában.

Strompf László, okleveles rendes tanár, az országos középiskolai tanáregyesület, a k. m. természettudományi társulat, a matematikai és a fizikai társulat és az orsz. ág. h. ev. tanáregyesület rendes tagja, a geometriai szertár őre, a IV. osztály főnöke. Tanította a II—V. osztályokban a mennyiségtant, a II., III., IV. osztályban a geometriát, heti 20 órában.

Szabó Lajos, igazgatótanár, okleveles rendes tanár, a Luther-társaság, az országos középiskolai tanáregyesület, az orsz. ág. h. ev. tanáregyesület és a matematikai és fizikai társulat rendes tagja, a fizikai szertár őre. Tanította a II. osztályban a magyar és latin nyelvet, az I. osztályban a rajzoló geometriát, heti 14 órában.

Bejáró hitoktatók:

Németh János, róm. kath. segédlelkész.
Schreiber József, kerületi rabbi.

Az éneket tanította:

Bolla Lajos.

Gimnáziumi orvos:

Dr. Gál Adolf, járásorvos.

II.

Az elvégzett tanítási anyag kimutatása osztályonként és tárgyanként.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Karádi János.**

Vallástan, heti 2 óra. Bibliai történetek.
Kézi könyv: Bereczky: Bibliaismertetés.
Tanította: *Chugyik Pál.*

Magyar nyelv, heti 5 óra. A hangok és írásuk. Az egyszerű mondat fajai és részei. Helyesírás gyakorlása, legfőbb szabályai. Értelmes olvasás. Olvasmányok: I. Népmesék és mondák. II. Hun és magyar mondák, történeti képek. III. A magyar föld és a magyar ember. Az olvasottak nyelvi és tartalmi megbeszélése. Költemények könyv nélkül. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Kézi könyv: Balogh Péter: Magyar nyelvtan, I. r. és Gulyás—Mitrovics: Magyar olvasókönyv I. r.
Tanította: *Karádi János.*

Latin nyelv, heti 6 óra. Az olvasás gyakorlása, ezzel kapcsolatban a hangtan, szótagolás, hangsúly. Az olvasmányok alapján a névragozás, fokozás, névmások, praepositiók, számnevek és cselekvő igék ragozása. Fordították az 1—6., 11—14., 21—25., 27—28., 30—31., 35., 38—39. számú olvasmányokat latinról magyarra, a megfelelő magyar részből szemelvényes fordítás latinra. Könyv nélkül: De cervo fabula

és Colloquium inter Paulum et Julium. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Kézi könyv: Pirchala: Latin nyelvtan, Olvasó és gyakorlókönyv.

Tanította: *Karádi János.*

Földrajz, heti 3 óra. A térkép rajzolása és olvasása. Tájékozás a földgömbön. Magyarország leírása vidékenként hegy- és vizrajzi alapon. Magyarország összefoglaló leírása. Térképrajzolás. Kézi könyv: Varga Ottó: Földrajz I. kötet, Kogutovicz: Atlasz.

Tanította: *Bolla Lajos.*

Természetrajz, heti 2 óra. Őszigyümölcsök, termések leírása és azoknak csoportosítása. Házi emlős állataink. Testünkről és egészségünkről. Az emberi csontváz ismertetése. Az ember lakása közelében, a mezőn és az erdőn élő emlős állatok. Csoportosításuk rokonság szerint. A fenyőfélék legközönségesebb képviselői. A tavasszal viritó növények részeinek leírása különös tekintettel a virágra. Növénygyüjtés. Háziszárnyasaink. Kézikönyv: dr. Szilády Zoltán: Kis: természetrajz I. kötet.

Tanította: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

Mennyiségtan, heti 4 óra. A tizes számrendszer, római számok. A négy számolási müvelet egész számokkal és tizedes törtekkel. Többnemü mennyiségekkel való műveletek. Mértékek és pénzegységek megismertetése. A számok oszthatósága, a legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többes keresése. A tört elmélete. Közönséges törtekkel való számolás. Időszámítás. Kézi könyv: dr. Lévai Ede: Közönséges számtana.

Tanította: *Bolla Lajos.*

Rajzoló geometria, heti 3 óra. Bevezetés a rajzeszközök használatába. A pont, a vonal, a szög és az iv. A távolságokkal és a szögekkel való alapmüveletek. A háromszög, a négyszög, a sokszög és a kör tulajdonságai. A hasonlóság, az egyenlőség, az összeillőség és a szimmetria. Kerület- és

területszámitás. Szerkesztések és síkdiszítményi rajzok. Kézi könyv: Zalányi J.: Rajzoló geometria I. r.

Tanitotta: *Szabó Lajos.*

Szépirás, heti 1 óra. A magyar kis- és nagybetük, a római számjegyek. Mintafüzet: Vajda Pál: szépirási minták.

Tanitotta: *dr. Osváth Gedeon.*

Testgyakorlat, heti 2 óra. Az őszi és tavaszi hónapokban rendgyakorlatok a szabadban. Svéd rendszerű tagszabadgyakorlatok. Menetgyakorlatok, Légzésigyakorlatok. Ugrás, futás. Kötélhuzás. Szertornázás függő és ugrószereken.

Tanitotta: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

Játék, heti 2 óra. Az őszi és tavaszi hónapokban futójátékok, labdajátékok kis, középnagyságú labdával (Turul) és rúgólabdával. Tornagúlák. Birkózás. A játékok közül gyakoroltattak a következők: Kotló és kánya. Fehér-fekete. Tolvaj üző. Üsd a harmadikat. Kötekedő. Jakab hol vagy? Farkas és bárány. Rejtő róka. Sintérméta.

Tanitotta: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

Ének, heti 2 óra. A helyes éneklés szabályai. A vonalak, vonalközök és mellékvonalak ismertetése kapcsán az egész, fél, negyed, nyolcad és tizenhatod hangjegyek a violinkulcsban. A szünjelek. A két-, három- és négynegyedes, három- és hatnyolcados ütenyek. Az ismétlő jel, a kötőiv, a pont stb. ismertetése. Másod-, harmad-, negyed- és ötödhangok éneklése. A c kemény hangsor. Ezen elméleti rész tanulása minden tanulóra kötelező. Az énekkar 2 és 3 hangra irott énekeket tanult.

Tanitotta: *Bolla Lajos.*

Szabadkézi rajz, heti 2 óra. Kézügyesitő gyakorlatok. Szemmérték fejlesztése. Egyszerű tárgyakat, különösen növényi részeket emlékezetből és természet után rajzoltak. Ecsetgyakorlatok. A Várdai-féle mintalapok közül az egyszerű stilizált levélmintákat rajzolták.

Tanitotta: *Bolla Lajos.*

II. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Bolla Lajos.**

Vallástan, heti 2 óra. Bibliai történetek. Kézi könyv: Bereczky: Bibliaismertetés.

Tanitotta: *Chugyik Pál.*

Magyar nyelv, heti 5 óra. Szóalkotás. Beszédrészek. Alárendelő és mellérendelő összetett mondatok. Helyesirási szabályok. Az értelmes olvasás gyakorlása. Olvasmányok elemezése és azok tartalma. Szavalás. Kéthetenként egy iskolai dolgozat. Kézi könyv: Balogh Péter Magyar nyelvtana és Gulyás—Mitrovics Olvasókönyve.

Tanitotta: *Szabó Lajos.*

Latin nyelv, heti 6 óra. A név és igeragozás ismétlése. Igék törzsalakjának képzése. Álszenvedő, rendhagyó, hiányos és személytelen igék. Az olvasókönyvből forditották az 1—16. és Sententiae fejezeteket; az idetartozó magyar fejezeteket. Elemezés. Szógyűjtés. Konstruálás. Memoriter. Kéthetenként egy iskolai dolgozat. Kézi könyv: Pirchala: Latin nyelvtan. Latin olvasó- és gyakorlókönyv.

Tanitotta: *Szabó Lajos.*

Földrajz, heti 3 óra. Európa országainak részletes leirása. Ázsia és Afrika ismertetése, természeti viszonyai és politikai felosztása alapján. Térképrajzolás. Kézi könyv: Varga Ottó: földrajz II. k. és Kugutovicz: Atlasz.

Tanitotta: *Bolla Lajos.*

Természetrajz, heti 2 óra. Őszi növények leirása. Külső alaktanból: a gyökér, szár, levél, virág ismertetése. A tanult termések csoportositása. Gerincesek állatköre: az emlősök, madarak, csúszó-mászók, kétéltüek, halak osztályai. Az izeltlábúak állatköréből: a rovarok, pókok, rákok osztálya. Puhatestüek. Férgek. Az állatok életjelenségei. Növény és rovargyűjtés. Kézikönyv: dr. Szilády Zoltán: Kis természetrajz II. kötet.

Tanitotta: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

Mennyiségtan, heti 4 óra. Számolási előnyök és rövidítések, számtani műveletek korlátolt pontossággal, röviditett szorzás és osztás. Arányok és aránypárok; egyszerü hármasszabály, százalékszámitás és alkalmazásai. Kézi könyv: dr. Lévai Ede: Közönséges számtana.

Tanitotta: *Strompf László.*

Rajzoló geometria, heti 3 óra. A kocka, négyzetes oszlop, a téglalapú test, a hasáb, henger, gúla, kúp, gömb rajzolása axonometria alapján, felszine és térfogata, elkészitése keménypapirból. Szerkesztések és síkdiszitményi rajzok. Kézi könyv: Zalányi: Rajzoló geometria II. r.

Tanitotta: *Strompf László.*

Testgyakorlat,)
Játék,)
Ének,) mint az I. osztályban.
Szabadkézi rajz,)

Szépirás, heti 1 óra. A német kis és nagy betük. Közmondások és összefüggő német szöveg irása. Mintafüzet: Vajda Pál: Szépirási minták.

Tanitotta: *Dr. Gréb Gyula.*

III. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Dr. Osváth Gedeon.**

Vallástan, heti 2 óra. Hit- és erkölcstani alapfogalmak. Kézi könyv: Bereczky: Ker. hit- és erkölcstan.

Tanitotta: *Chugyik Pál.*

Magyar nyelv, heti 4 óra. A rendszeres magyar nyelvtan részei s azok tüzetes tartalmi ismerete. Olvasmányok nyelvi és tartalmi elemzése. Szavalási, fogalmazási gyakorlatok. Kéthetenkint egy iskolai dolgozat. Kézi könyv: Balogh Péter rendszeres magyar nyelvtana és dr. Gulyás István és dr. Mitrovics Gyula Magyar olvasókönyve.

Tanitotta: *dr. Osváth Gedeon.*

Latin nyelv, heti 6 óra. A nyelvtani rész a tanterv alapján. Az olvasmányokból Cornelius Neposból Miltiades és

Cimon életrajzi construálása szöveg alapján. Phaedrus Meséiből szemelvények könyv nélkül is. A latin szöveggel kapcsolatban fordítás magyarról latinra. Kéthetenként egy iskolai dolgozat. Kézi könyv: Pirchala: Latin nyelvtan, Latin olvasókönyv I. és II. k.

Tanitotta: *dr. Osváth Gedeon.*

Német nyelv, heti 4 óra. A betük ismertetése és az irás gyakorlása. Olvasási szabályok. A névelők. A főnév ragozása. Az előljárók. A névmások. A számnevek. Az ige főalakjai. Az igeragozások ismertető jelei. A segédigék. A szórend szabályai. A nyelvtan a direkt módszer szerint gyakoroltatott a következő beszédgyakorlatokon és olvasmányokon: Der Lehrsaal und die Schulgeräte. Die Schule. Der Unterricht und die Schüler. Das Haus. Unsere Wohnung. Der Hof. Der Garten. Das Dorf. Die Stadt. Die Kirche. Der Tag und die Stunde. Die Woche, der Monat, das Jahr. Der Abend. Der Morgen. Der Körper des Menschen. Könyv nélkül a következő költemények: Der Garten. Die Glocke. Die sieben Brüder. Abendlied. Morgenlied. Die Einkehr. Neujahr. Kéthetenként irásbeli dolgozat. Kézi könyv: Schuster: Német nyelvtan I. k.

Tanitotta: *Karádi János.*

Történelem, heti 3 óra. Magyarország a magyarok beköltözése előtt. A pogányság kora. A keresztyénység elterjesztése és a királyság megalapitása. Magyarország alkotmányának kifejlődése. A királyság ujjászervezése hübéri alapon. A Hunyadiak kora. A hanyatlás évei. Kézi könyv: Szigethy Lajos Magyarok története I. rész.

Tanitotta: *Bolla Lajos.*

Földrajz, heti 2 óra. Amerika és Ausztrália természeti és politikai viszonyai a nevezetesebb országok és európai gyarmatok kiemelésével. Fizikai alapismeretek a mechanika és hőtan köréből. Mágneses és elektromos tünemények. A Föld alakja és nagysága; az égbolt, a Naprendszer. Északamerika térképvázlatának elkészitése. Kézi könyv: Varga

Ottó: Földrajz II. r., Balogh Mór: Fizikai földrajz, Kogutovicz Manó: Középiskolai földrajzi atlasz III.

Tanitotta: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

Mennyiségtan, heti 3 óra. Az összetett hármasszabály megoldása következtetések alapján az aránypárokkal. Láncszabály. Egyszerü kamatszámitás. Értékpapirszámitás. Váltók discontálása. Kamatos kamatszámitás. Középhatáridőszámitás. Egyszerű és összetett arányos osztás. Vegyitésszabály. Arany- és ezüstszámitás. Kézi könyv: dr. Lévai Ede: Közönséges számtana.

Tanitotta: *Strompf László.*

Rajzoló Geometria, heti 2 óra. A távolságok, szögek, háromszögek, négyszögek és sokszögek meghatározása. Távolságok arányossága. Hasonló, összeillő és szimmetrikus sokszögek. Szerkesztések és síkdiszitményi rajzok. Kézi könyv: Zalányi János: Rajzoló geometria III. r.

Tanitotta: *Strompf László.*

Testgyakorlat, mint az I. osztályban.

Játék, mint az I. osztályban. Azonkivül gyakoroltattak a következő játékok: Huszáros. Kakasviadal. Hosszú méta. Várjáték. Körrúgó. Usztató. Labdakergető. Labdahajcsár.

Tanitotta: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Strompf László.**

Vallástan, heti 2 óra. Hit- és erkölcstani alapfogalmak. Kézi könyv: Bereczky: Ker. hit- és erkölcstan.

Tanitotta: *Chugyik Pál.*

Magyar nyelv, heti 4 óra. A stilus és stilisztika fogalma. Az irásmű és alkotó részei. A stilus általános és különös tulajdonságai. Verstani alapelemek. Toldiból egyes részletek

könyv nélkül, polgári ügyiratok szerkesztése. Kötelező olvasmányok tartalma. Kéthetenként irásbeli dolgozat. Kézi könyv: Négyessy László Stilisztikája és Lehr—Árany Toldija.

Tanitotta: *dr. Osváth Gedeon.*

Latin nyelv, heti 6 óra. A nyelvtani rész a tanterv alapján. Az olvasmányokból Julius Caesar De bello Gallico cimü mü forditása. P. Ovidius Nasóból: A világ négy korszaka. Latin szöveg könyv nélkül is. Forditás magyarról latinra. Kéthetenként irásbeli dolgozat. Kézi könyv: Pirchala: Latin nyelvtan, Latin olvasókönyv I. és II. k.

Tanitotta: *dr. Gréb Gyula.*

Német nyelv, heti 3 óra. Alaktan ismétlése és kiegészitése. A főnévragozás. A melléknév ragozása és fokozása. A névmások. Az igeragozás. A szórend. A nyelvtan a direkt módszer szerint gyakoroltatott a következő beszédgyakorlatokon és olvasmányokon: Die Familie. Der Körper des Menschen. Unser Körper. Unsere Haustiere. Das Pferd. Der betrogene Teufel. A család c. olvasmány németre forditása. Kéthetenként irásbeli dolgozat, fordítás magyarról németre. Kézi könyv: Schuster, Német nyelvtan I. k.

Tanitotta: *dr. Gréb Gyula.*

Történelem, heti 3 óra. Magyarország története a mohácsi vésztől napjainkig. Az egyes korszakok művelődési viszonyai, Magyarország politikai földrajza. Hazánk viszonya Horvát-Szlavonországhoz és Ausztriához. Kézi könyv: Szigethy Lajos: Magyarok története II. r.

Tanitotta: *Bolla Lajos.*

Természetrajz, heti 3 óra. Őszi növények leirása. A növények szervei: a gyökér, szár, levél, virág és termés leirása, meghatározása és ezeknek biológiája. Chemiai alapismeretek kisérleti uton. Egyszerü és összetett test, keverék, vegyület. A sav, bázis és só fogalma. Cserebomlás. Szerves vegyületek. A növény belső szerkezete s vizsgálatok mikroszkopiummal. A növény életjelenségei. Növényrendszertan.

Engler természetes rendszere alapján. Növénygyűjtés és határozás. Kirándulások. Kézi könyv: dr. Szterényi Hugó: Növénytan a gimn. IV. o. számára.

Tanította: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

Mennyiségtan, heti 3 óra. Összevonás, összeadás és kivonás algebrai egész mennyiséggel. A sokszorozás kiterjesztve a két és három tagnak négyzete és köbére. Osztás egy és többtagú algebrai kifejezéssel. — Alapműveletek törtszámokkal: Elsőfokú egy ismeretlennel biró egyenletek és idevágó tárgyi feladatok. Kézi könyv: Kőnig: Algebra I. r.

Tanította: *Strompf László.*

Rajzoló geometria, heti 2 óra. A kör. A körök relativ helyzete, érintők és körök szerkesztése. A kúpmetszetek: az ellipszis, a hiperbola és a parabola. Szerkesztések és síkdiszítményi rajzok. Kézi könyv: Zalányi János: Rajzoló geometria III. r.

Tanította: *Strompf László.*

Testgyakorlás, heti 2 óra. A tavaszi és téli hónapokban kint a szabadban ugyanazok a gyakorlatok, mint az előbbi osztályokban, továbbá súlydobás, birkózás. Szertornázás az összes szereken csapatonként. Játékok közül a füles és rugólabdajáték.

Tanította: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

Ének, mint az I. osztályban.

V. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Dr. Gréb Gyula.**

Vallástan, heti 2 óra. Bibliaismertetés. Tankönyv: Batizfalvy—Bereczky: Bibliaismertetés

Tanította: *Chugyik Pál.*

Magyar nyelv. A tantervben előirt olvasmányok alapján a prózai irásművek szerkesztése, elmélete. Szerkesztési, szabadelőadási, szónoki gyakorlatok. Az emlékbeszédekből, szónoki művekből szemelvények könyvnélkül is. Havonkint egy irásbeli dolgozat. Kézi könyv: Négyesy László Retorikája.
Tanitotta: *Dr. Osváth Gedeon.*

Latin nyelv, heti 6 óra. Az alak- és mondattan rendszeres és hetenként egy órai ismétlése mellett Cicero de imperio Cn. Pompei és pro Archia poeta cimű beszédének olvasása; szemelvények Ovidius műveiből: Daedalus és Icarus. Róma alapitása. Remus halála. A Fabiusok veszte. Egyes költemények és szónoklati részek emlékelése. A latin szöveggel kapcsolatos magyar szemelvények latinra fordítása. Kéthetenként irásbeli dolgozat, fordítás magyarból latinra, minden időszakban egy-egy fordítás latinból magyarra. Az állami régiségek főbb részleteinek megtanulása. Kézi könyvek: Cicero, De imperio Cn. Pompei, magyarázta Dr. Kont Ignác, átdolgozta Dr. Schmidt József, Cicero, Pro Archia poeta, magyarázta dr. Geréb József, Köpesdi Sándor és Cserép József: Stilusgyakorlatok Cicero-hoz és Ovidius Fastijához. Dr. Cserép József Római régiségek és római irodalomtörténet vázlata.
Tanitotta: *Dr. Gréb Gyula.*

Német nyelv, heti 3 óra. Az alaktan rendszeres tárgyalása. A szórend tüzetes gyakorlása. A következő olvasmányok fordítása: Erfahrung macht klug. Der Wolf und die Ziege. Die Einkehr. Der Esel und die Nachtigallen. Hoffnung. A költemények könyv nélkül. Beszédgyakorlatok az olvasmányok alapján. A megfelelő magyar gyakorlatok németre fordítása. Kéthetenként irásbeli dolgozat. Kézi könyv: Dr. Szemák István. Német nyelv-, olvasó- és gyakorló könyv. Dr. Szemák és Haitsch. Német olvasókönyv. VI. rész.
Tanitotta: *Dr. Gréb Gyula.*

Görög nyelv, heti 5 óra. Az irás és hangsúlyos olvasás. gyakorlása. Hangtan. Névragozás, fokozás, határozók, név-

mások, számnevek. Az ómega végű igék ragozása. Történelmi, mythikus elbeszélések, aesopusi mesék fordítása. Megfelelő magyar szövegből szemelvényes fordítás görögre. Gnómák könyv nélkül. Kéthetenként irásbeli dolgozat. Kézi könyv: Dóczi: Görög nyelvtan, Dóczi: Görög olvasó és gyakorlókönyv.

Tanitotta: *Karádi János.*

Történelem. Heti 3 óra. A keleti népek története. A görög nép története. Róma története. Az ókori népek müveltség története. Kézi könyv: Dr. Szigethy Lajos Egyetemes Történet I. rész.

Tanitotta: *Bolla Lajos.*

Állattan, heti 3 óra. Az állat testének belső szerkezete. A szervek és működésük, különös tekintettel az emberre. A külső takaró, a mozgás és helyváltoztatás, táplálkozás, vérkeringés, lélekzés, kiválasztás szervei, az idegrendszer, a hangszervek, a szaporodás. Biologiai jelenségek. Az állatok csoportositása. A hét állattipus leirása szemléltetés alapján. Mikroszkopiumi vizsgálatok. Rovargyüjtés. Kézi könyv: dr. Szterényi Hugó: Állattan.

Tanitotta: *dr. Ponyiczky Zoltán.*

Mennyiségtan, heti 3 óra. Kézi könyvek: Kőnig—Beke: Algebra. Ábel—Polikeit—Lévay: Mértan. Az elsőfokú egyenletrendszer megoldása. A négyzetgyök. A másodfokú egyenlet és a másodfokú függvény. Többtagú kifejezések négyzetgyöke; gyökkifejezések átalakitása; a köbgyök; algebrai többtaguak köbgyöke; köbgyök a tizes számrendszerben. Müveletek gyökmennyiségekkel és negativ hatványkitevőkkel. A mértan elemei: a pont, vonal a sikban. A háromszög, összeillő háromszögek; szerkesztési feladatok. A derékszögü háromszög és Pythagoras tétele. A négyszögek összeillősége és szerkesztése. A sokszögek. Hasonló háromszögek és sok-

szögek. Az idomok területe és kiszámitása. Területek átalakitása. A kör húrjai és érintői. Középponti és kerületi szög. Négyhetenként irásbeli dolgozat.

Tanitotta: *Strompf László.*

Testgyakorlat)
Játék) mint a IV. osztályban.
Ének,)

III.

Iskolaszerek gyarapodása.

a) Tanári könyvtár.

Vétel utján:

Klupathy Jenő: Physikai mérések I. rész.

Tisza István gróf: Sadovától Sedanig.

Badics Ferenc: Gyöngyösi István ismert és ismeretlen költeményei.

Hornyánszky Gyula: Emlékbeszéd Zeller Eduárd fölött.

Császár E.: Emlékbeszéd Katona Lajos fölött.

Schmidt J.: Kisérlet az idg. gutturális probléma megoldására.

A. Bain—Dr. Szemere S.: Neveléstudomány I. II. k.

Goldzieher I.—Heller B.: Előadások az iszlámról.

Gardner A. E.—Dr. Schmidt M.: A régi Athén II. k.

Soddy Tr.—Salamon G.: A rádium.

Aujeszky A. dr.: A baktériumok természetrajza.

Magyar történelmi emlékek 36 és 37. kötete.

Ferenczi Z.: A magyar irodalom története (Müv. kvt.)

Rácz Lajos: Rousseau és Sauttersheim. 1913.

Geszler Ö.: Uj magyar daloskönyv. I. II. k.

Dr. Dóczy Jenő.: Tehetség és iskola.

Kármán Mór: A közoktatásügy egysége és a tanulmányok szervezete.

Kármán Mór: Közoktatásügyi tanulmányok, közoktatásunk multja.

Pintér Jenő: A magyar irodalom története.

Iparművészet könyve III. k.

Nógrádi László dr.: A gyermek és a játék.

Természettudományi könyvtár 1—7. kötete.

Nyelvtudományi Közlöny.

Nyelvtudomány.

Magyar Irodalom története.

Magyar Figyelő

Nyugat.

Földrajzi közlemények.

Mathematikai és természettudományi értesitő.

Evangelikus Lap.

Evangelikus Őrálló

Akadémiai Értesitő.

Akadémiai kiadványok.

Gyámintézet.

Hivatalos Közlöny.

Természet.

Természettudományi Közlöny.

Botanikai közlemények.

Magyar chemiai folyóirat.

Archeologiai értesitő.

Herkules.

Magyar nyelv.

Művészet.

Magyar Iparművészet.

Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und für Pädagogik.

Történeti szemle.

Ajándék utján.

Ág. h. ev. keresztyén vallásoktatás a középfokú iskolákban. (Az ág. h. ev. egyet. tan. bizottság ajándéka.)

A középiskolai tanfelszerelési jegyzék I.—VI r. (Az országos Paed. könyvtár és Tanszermúzeum ajándéka.)

Titkári jelentés az O. P. K. és T. M. 1910. évi működéséről. (Az országos Paed. könyvtár és Tanszermúzeum ajándéka.)

Révai: Nagy Lexikon 1—6 k. (a m. kir. vall. és közokt. miniszterium ajándéka.)

M. Belius—Chr. Cellarius: Lieber memorialis 1777.
Syntaxis ornata, seu de tribus Latinae linguae virtutibus 1745.
P. Ovidius Naso: Elegiae tristium libri V. 1769.
Cornelius Nepos: De vita excellentium imperatorum
Frano Mráz: Slovenska mluvnica 1864.
Dial. sac. lib. II.
Agenda.
Latin-magyar szótár.
Jencs Zelma úh. ajándéka.

A reáliskolai tanítás terve és a reá vonatkozó utasítások (a m. kir. vall. és közokt. min. ajándéka).

Schönherr Gyula dr. emlékezete (a m. kir. vall. és közokt. miniszter ajándéka).

Ábrányi Emil: Petőfi (kézirat). Dr. Osváth Gedeon úr ajándéka.

Pákéi Sándor József: Az E. M. K. E. megalapitása és negyed százados működése 1885-1910.
Az E. M. K. E. negyed százados örömünnepének leirása.
E. M. K. E. ajándéka.

Borsos István: Görög, barbár és római érmek (A pápai ref. főiskola ajándéka.)

Az Országos Magyar Iskolaegyesület aszódi népkönyvtárának jegyzéke. (Perényi Rezső úr ajándéka.)

Chugyik Pál: Gyászbeszéd néhai báró Podmaniczky Levente koporsója felett. (Báró Podmaniczky Géza úr ajándéka.)

Takács Zoltán dr.: A pápai ref. főiskola metszet gyüjteményének katalógusa. (A pápai ref. főiskola ajándéka.)

Borsos István: A pápai ref. főiskola könyvtárának katalógusa II. k.

A gyöngyösi irodalmi társaság évkönyve (1909—1912.)

Dr. Gréb Gyula: Schlesisch und Oberzipsisch. (Szerző ajándéka.)

b) Ifjuságí könyvtár.

A Petőfi-kör könyvtára a következő művekkel gyarapodott:

Vétel utján:

Dr. Andrássy Jenő: Széchenyi István.

Tóth László: II. Rákóczy Ferenc szabadságharca 1703—11.

Kölcsey Ferenc: Szónoki művei.

Kölcsey Ferenc: Válogatott beszédei.

Kölcsey Ferenc: Parainesis, 2 példány.

Jókai Mór: Az új földesúr, 8 példány.

Jókai Mór: Tallérossy Zebulon levelei Mindenváro Ádámhoz.

Gr. Széchenyi István: Hitel.

Szidarovszky János: Marcus Tullius Cicero beszédei.

Szidarovszky János: Cicero beszéde.

Osztie József: Cicero Catilina elleni beszédei.

Szalárdi János: Siralmas krónikája.

Feleki Sándor: Lenau verseiből.

Zrinyi Miklós gr.: A török áfium ellen való orvosság.

Fábián G. és Latkóczy M.: Cicero: Cato maior.

Dr. Szentpétery Imre: Brodarics históriája.

Mindszenthi Gábor: Metamorphozis Transylvaniae.

Kossuth Lajos: 1848. jul. 11-ki beszéde.

Deák Ferenc: 1861. első felirati beszéde.

Kézai Simon: Magyar krónikája.

Tinódi Sebestyén: Vál históriás énekei.

Gaál Mózes: Magyar hősök és királyok, 10 kötet.

Gaál Mózes: Magyar kir. mondák, 2 példány.
Gaál Mózes: Hún és magyar mondák, 2 példány.
Toncs és Loósz: Költői olvasmányok, 2 példány.
Kemenes József: Homeros Iliasa, 2 példány.
Kemenes József: Homeros Odysseiája, 2 példány.
Dr. Geréb József: Szemelvények Herodotos tört. műveiből, 2 példány.
Arany János: Toldi estéje, 2 példány.
Arany János: Szemelvények a magy. nemzeti lyra köréből 2 példány.
Arany János: Szemelvények a magy. epikusokból és történetirókból, 2 példány.
Cserei Mihály: Históriája.
Juventus, évfolyama 2 példány.
Természet évfolyama, 1 példány.
Ifjú évek, 5 példány.

Ajándékozás utján:

Fábry Kálmán V. oszt. tanuló ajándéka: Dr. Koltay Virgil: A magyar szabadságharcok vezérei.
Harangszó évfolyama.

c) Természetrajzi szertár.

Vétel útján:

Bonctani minták papirmáséból: emberi szív nagyitva, emberi hallószerv 3-szoros nagyitásban.

Schreiber-Szterényi-féle anatomiai fali képek: a csontváz és részei, az izmok és zsigerek, az idegrendszer, véredényrendszer.

Brass-féle anatomiai fali képek: az oroszlán csontváza, hattyú és teknősbéka csontváza, béka és sügér csontváza, a futóbogár külváza, szivacs és tengeri csillag mészváza, húsevő és magevő emésztő készüléke, a béka emésztő szervei, bogár emésztő szerve, édesvizi polyp átmetszete, alsórendü állatok lélegző szervei.

Dr. Baur-Fischer-féle anatomiai falitáblák: az ember lélegzőszerve, keringési szervek, érzékszervek. Kutya csontváza. Kérődző gyomor.

Englender-féle növénytani falitáblák: hóvirág, nadragulya, csipkerózsa, közönséges búza, árpa, abrakzab, borsó, retek, karórépa, mérgescsomorika, kukorica, búzavirág, tulipán, bolondító csalmatok, maszlag, fagyöngy, kucsmagomba, taplógomba.

Ajándékozás útján:

Fábry Kálmán V. o. t. ajándéka: 1 drb. tengeri echinus és aster.

Szeitleben Lajos V. o. t. ajándéka: 2 drb. Saturnia pyri.

Weiner Mihály IV. o. t. ajándéka: 4 drb. Lycoperdon bovista.

d) Fizikai szertár.

Libella. Monochord hegedüvonóval. Hangvillapár, kalapács hozzá. Felnyitható síp. Homorú tükör állványon. Kaleidoszkop. Stroboszkop képekkel. Földi távcső. Szinkeverő korongok.

e) Philologiai szertár.

Cybulsky, St. Tabulae quibus antiquitates Graecae et Romanae illustrantur. (A római ház, a görög szinház, a régi görögök ruházata, a régi rómaiak ruházata.) Langl-faliképek. (Akropolis, Constantinus diadalive.)

Kilenc gipsz. (Múzsák.)

f) Tornaszertár.

1 drb. rugólabda, 6 drb. játéklabda.

IV.

Petőfi-kör.

Gimnáziumunk három éven át jeles tanitványának, a magyar lyra legnagyobb dalnokának nevét viseli az a szerény kis kör, melyben tanulóink az egykori jeles diák emlékétől ihletetten nemes hevülettel igyekeznek fejleszteni fogékony lelkük ébredező tehetségeit. S bár a kör tagjainak, a III., IV. és V. oszt. tanulóinak munkássága a szavaláson, szabadelőadáson, otthon készített dolgozatok felolvasásán s mindezek bírálatán, végül zeneelőadási kisérleten túl nem terjedhet, mindazonáltal e szerény keretű foglalkozás az önálló munka vágyát s érzetét élesztgeti az önmaga iránt még bizalmatlan tanulóban. A nagy költő pedig, ki e falak közül kilépve kezdette meg tüneményes pályafutását s kinek alakja fényt vet e régi hajlékra s annak lakóira, életével, költészetével s halálával honszerelemre tanítja meg.

A törekvés nem volt eredménytelen s megkapta az elismerést a végzett munka megnyugtató érzetében.

Dicséretet érdemeltek, mint a kör szorgalmas tisztviselői: Kovács Sándor jegyző, Csörgi János pénztáros, továbbá Lövey István könyvtáros, ki a könyvtárrendezéssel kifejtett komoly munkásságáért 10 korona jutalmat érdemelt.

Kiváló önképzőköri munkásságukért 5—5 korona jutalomban részesültek: Ballagó József, Csörgi János, Kovács Sándor, V. oszt. tanulók. Kitüntek még: Bruckner László, Fábry Kálmán, Kemény Gábor, Kottász Béla, Soltész Pál, Szvoboda Sándor, Zachár Béla, V. o. t.; Ferencz Ernő, Zorkóczy Lajos IV. o. t., Benkó Mátyás, Blatniczky Pál, Damsa Valér, Micsinay Elek III. o. tanulók.

A záró ünnepély műsora a következő volt:

1. Olasz népdal, előadja a gimnázium énekkara.

2. Lelkesedés és állhatatosság című dolgozatát felolvassa Csörgi János V. o. t.

3. A lengyelek fehérasszonya, irta Jókai Mór; szavalja Ballagó József V. o. t.

4. Szentjóbi Szabó Lászlónak Az együgyü paraszt című költeményét elmondja Fábry Kálmán V. o. t.

5. Magyar népdal, énekli a gimnázium énekkara.

6. Kölcseynek Kazinczy felett tartott emlékbeszédéből szónoki gyakorlatot mutat be Kovács Sándor V. o. t.

7. Petőfi aszódi diákéletéből anekdotákat mond el Kemény Gábor V. o. t.

8. Az élőszobor, irta Vörösmarty Mihály; szavalja Bruckner László V. o. t.

9. Berzsenyi Dánielnek A magyarokhoz című költeményét, előadja Zachár Béla V. o. t.

10. Endrődi Sándornak Dal a bujdosó Rákócziról cimű költeményét a következő zenejáték bevezetéséül előadja Ferencz Ernő IV. o. t.

11. Az eredeti Rákóczi-nótát hegedün játsza Ballagó József, harmoniumon Szvoboda Sándor V. o. t.

12. Szózat, énekli a gimnázium énekkara.

V.

Jutalmak.

1. A Csernyánszky-féle 40 koronás jutalomra a tanári kar Blatniczky Pál III. oszt. tanulót ajánlja. Ezen jutalom végleges odaitélése a pestmegyei ág. h. ev. esperességi közgyülést illeti.

2. A Petőfi-féle jutalomdijból Kovács Sándor V. oszt. tanuló 30 koronát, Fischer Imre I. o. t. 10 kor. érdemelt.

3. A Petőfi—Podmaniczky alap kamataiból Csörgi János V. oszt. tanuló 20 kor., Damsa Valér III. o. t. 10 kor.

4. A Masznyik-féle jutalomalap kamatait a tőkéhez csatoltuk.

5. A Földváry-féle jutalomalap kamatait a tőkéhez csatoltuk.

6. Az aszódvidéki tanitói kar jutalomalap kamatait a tőkéhez csatoltuk.

7. A Deutsch-féle jutalomból, Gáspár Béla III. o. t. 20 kor.

8. A Kossuth-féle jutalom kamatait a tőkéhez csatoltuk.

9. A bányai ág. h. ev. egyházkerületi jutalomból, Kottász Béla V. o. t. 40 kor., Benkó Mátyás III. o. t. 50 kor., Kottász Emil III. o. t. 20 kor., Szabó Sándor II. o. t. 50 kor., Drenyovszky János I. o. t. 20 kor., Krekács Pál I. o. t. 20 kor. érdemelt.

A jutalmak odaitélésénél az alapitványok megszoritó kikötésein kivül az ifjak bizonyitványai közti külömbség az irányadó.

10. Tandijelengedés kedvezményében 25 tanuló részesült. Az elengedett tandij összege 514 K. Tandijelengedésben csak szegénysorsú, jó magaviseletű és jeles vagy kisebb részben jó előmenetelű tanulók részesülnek a gimnázium tandijjövedelme 10%-áig.

VI.

Ifjúsági gyámintézet.

Alakuló ülését szeptember 10-én tartotta; osztálypénztárosok lettek Szabó Lóránt I. o., Némedy Béla II. o., Paraszkay Endre III. o., Coriary Gusztáv IV. o. és Miklián Ödön V. o. tanulók. Az évközben kimaradt Szabó Lóránt helyét Kácser Mihály I. o. tanuló foglalta el.

Tagjainak száma: I. osztályban 14, II. osztályban 10, III. osztályban 15, IV. osztályban 5, V. osztályban 9, összesen 53.

Záró ülését junius 13-án tartotta.

Számadása a következő:

Bevétel	Korona
1. I. osztály gyűjtése	13.50
2. II. „ „	9.44
3. III. „ „	17.21
4. IV. „ „	6.60
5. V. „ „	9.94
Összesen	**56.69**

Kiadás	Korona
1. Esp. gyámintézetnek a bevétel 1/4-ed része	14.17
2. Sipka Sándor III. o. tanulónak segély .	15.00
3. Torzsai árvaháznak	10.00
4. 1912—13. évi maradvány, mint egyenleg	17.52
Összesen	**56.69**

Vagyon-mérleg.

Vagyon.

1. Tőke 1912—13. év végén . . .	201.31 kor.
2. 1912—13. évi tiszta jövedelem .	17.52 „
Összesen	**218.83 kor.**

VII.

Alumneum.

Az 1912—13. iskolai évben az alumneumba 43 tanulót vettünk föl felekezeti különbség nélkül. E tanulók közül évközben lépett az alumneumba 4 tanuló, eltávozás folytán kilépett 3, családi okból 2 tanuló. Ebédre és vacsorára 28, csak ebédre 15 tanuló járt.

A növendékek — naponkint 2 tál ételből (húsleves és főzelék főtthussal) álló ebédet és 2 tál ételből (húsleves és főzelék) álló vacsorát kaptak; pecsenye volt hetenkint egyszer, sült tészta hetenkint kétszer.

Az alumneum számára adakozás utján befolyt:

Pénzben, szupplikációból 1003.30 korona. Kövér Péter mindszenti birtokos úr ajándéka 2 zsák burgonya. Makovinszky Károly úr ajándéka 10 liter mák.

Fogadják a nemeslelkü adakozók hálás köszönetünket!

VIII.

Adományok.

Hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik intézetünk iránt táplált jóindulatukat kegyes adományukkal kifejezték. A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. Ministerium az évi 14000 korona államsegélyünket felemelte 2000 koronával. Aszód község 2000 kor. A pestmegyei ág. h. ev. esperesség 200 kor. Aszódi Takarékpénztár 200 korona. Aszódi Hitelbank és Takarékpénztár 200 koronát adományozott. Ugyancsak a pestmegyei ág. h. ev. esperesség a Blázy-féle káté kiadásából származó 150 K. jövedelmet gimnáziumunknak juttatta.

Ezeken kivül az iskolatársak egyesülete utján számos adomány érkezett, ezekről az elszámolást az egyesület közgyülés keretében fogja megadni.

IX.

A tanulók névsora

a vallás és születési hely feltüntetésével.

I. OSZTÁLY.

Balás Vilmos r. k. Budapest
Bizik József ág. h. ev. Aszód
Bozlék János r. k. Galgahéviz
Csendes István r. k. Nógrádkálló
Chugyik János ism. ág. h. ev. Aszód
Dóra István ism. r. k. Tura
Drenyovszky János ág. h. ev. Zsidó
Fekete András r. k. Hatvan
Fischer Imre izr. Aszód
Glasner Ernő ism. izr. Aszód
Gubcso János ág. h. ev. Váckisújfalu
Gyebnár László ág. h. ev. Rimaszombat
Gyetven József r. k. Aszód
Gyulai Sándor ref. Gödöllő
Hacker Imre izr. Aszód
Kácser Mihály ág. h. ev. Zsidó
Kakó János ág. h. ev. Váckisújfalu
Klein Albert ism. izr. Hatvan
Kollár János r. k. Zsambék
Koltay Jenő r. k. Ada

Konecsny Antal r. k. Aszód
Kováts Gyula ism. r. k. Aszód
Krekács Pál ág. h. ev. Bér
Kurilla János ism. r. k. Tura
Lövey Mihály r. k. Galgaguta
Micsinay László ág. h. ev. Aszód
Nemes László izr. Aszód
Neuwirth Aladár izr. Szerencs
Novák Lajos ág. h. ev. Tápiósüly
Rácz Gyula ref. Pápa
Sántavy Rezső r. k. Ujpest
Szántó László izr. Nagysáró
Torda Gyula ág. h. ev. Aszód
Tóth Aladár r. k. Kalocsa
Vallovitch Alajos ism. ág. h. ev. Hatvan
Vankó Dezső r. k. Galgahéviz
Vas Alajos izr. Budapest
Zsigmond Andor r. k. Aszód

Kimaradtak:

Máté István r. k. Galgamácsa
Pap József ism. r. k. Aszód
Szabó János r. k. Kosd
Szabó József ism. r. k. Kosd
Szabó Lóránt ág. h. ev. Aszód
Szalai Árpád ref. Szatmárnémeti

II. OSZTÁLY.

Benke János r. k. Tura
Bodnár István ism. ref. Tiszalök
Dobák László r. k. Aszód
Erdélyi József ref. Fóth
Fejér Elemér r. k. Hatvan

Főző Frigyes r. k. Bécs
Főző Vilmos r. k. Bécs
Gyárfás Dénes izr. Jászalsószentgyörgy
Hartyánszky Dezső r. k. Nagykőrös
Havas Miklós izr. Nyergesujfalu
Jónás Pál ág. h. ev. Domony
Keményfi Elemér r. k. Kartal
Koós Sándor ref. Hatvan
Kováts István r. k. Aszód
Mikó József r. k. Budapest
Motaj Imre ág. h. ev. Aszód
Nagy Antal r. k. Hatvan
Némedy Béla ág. h. ev. Aszód
Podlaviczky János ág. h. ev. Domony
Sándor János r. k. Tura
Schreiber Fülöp izr. Aszód
Schuh Nándor izr. Csány
Schweitzer Árpád izr. Galgaguta
Simek Károly r. k. Eger
Steinberger Jenő izr. Aszód
Szabó Sándor ág. h. ev. Aszód
Uher József r. k. Magyarád
Vas László izr. Aszód
Wahl István izr. Aszód
Walla Ákos r. k. Aszód.

Vizsgálatot nem tett:

Balogh Barnabás ref. Budapest
Bendik János ág. h. ev. Gecelfalva, magántanuló.

Kimaradt:

Lindenfeld Sándor izr. Aszód.

III. OSZTÁLY.

Acsay Viktor r. k. Verseg
Benkó Mátyás ág. h. ev. Aszód
Blatnicky Pál ág. h. ev. Zólyom
Burró Béla ág. h. ev. Pápocs
Bursics Lajos r. k. Aszód
Chugyik Pál ág. h. ev. Aszód
Damsa Valér gör. kel. Budapest
Demeter Gyula r. k. Sajó-Sz.-Mihály
Gáspár Béla izr. Hatvan
Győri József r. k. Tura
Habán Imre ág. h. ev. Terény
Jamriska Lajos ág. h. ev. Péczel
Kakó József ág. h. ev. Galgamácsa
Karácsony Dezső r. k. Hatvan
Kisák Kálmán r. k. Vác
Kottász Emil ág. h. ev. Bénye
Korpás János ref. Vámosladány
Krausz Lipót izr. Tornócz
Lőwy Andor izr. Aszód
Makovinszky Béla r. k. Szent-Iván
Micsinay Elek ág. h. ev. Rákoskeresztur
Pauló Pál ág. h. ev. Domony
Paraszkay Endre ág. h. ev. Aszód
Rácz József r. k. Tura
Sándor József r. k. Tura
Sipka Sándor ág. h. ev. Aszód
Susitzky György izr. Hatvan
Sziklay Zoltán r. k. Szentendre
Szuhovszky Bertalan ág. h. ev. Váckisujfalu
Szuhovszky Sándor ág. h. ev. Káva
Varga Zoltán r. k. Moson
Zsigmond Sándor r. k. Aszód

Évközben kimaradtak:

Gódor Mihály r. k. Budapest
Kubik István r. k. Aszód

IV. OSZTÁLY.

Balogh Imre ref. Budapest
Breuer Ervin izr. Budapest
Coriáry Gusztáv ág. h. ev. ismétlő Sopron
Csorba László ref. Fenyőharaszt
Ferencz Ernő ág. h. ev. ismétlő Mende
Főző József r. k. Bécs
Gróf Endre izr. ismétlő Zsámbék
Hanofer Dezső izr. Tura
Hanofer Miklós izr. Balassagyarmat
Kiss Péter r. k. Tura
Marcsek Lajos r. k. Kis-Terenne
Reiner Sándor izr. Aszód
Rigó Géza izr. Aszód
Sipka Mihály ág. h. ev. Aszód
Schreiber Ernő izr. Aszód
Steinberger Imre izr. Aszód
Vankó Mihály r. k. Galgamácsa
Veiner Mihály izr. Aszód
Zorkóczi Lajos r. k. ismétlő Csécse

V. OSZTÁLY.

Ballagó József r. k. Hatvan
Balogh Sándor r. k. Nyirbakta
Bartsch Zoltán ág. h. ev. Mártonvásár
Bruckner László ref. Nagymaros
Csörgi János r. k. Tura
Fábry Kálmán ág. h. ev. Jászfényszaru
Juricsky Tibor r. k. Monor
Kemény Gábor ág. h. ev. Ujpázua
Kottász Béla ág. h. ev. Bénye
Kovács Sándor r. k. Aszód
Lövey István r. k. Zaránd
Majthényi Pál r. k. Verseg
Márton Mihály ág. h. ev. Ipolymagyari
Miklian Ödön ág. h. ev. Aszód
Oberth Zsigmond r. k. Tát
Sohr Sándor izr. Hatvan
Soltész Pál r. k. Nátafalva
Szeitlében Lajos ág. h. ev. Dunaegyháza
Szvoboda Sándor r. k. Pusztavám
Turányi János ág. h. ev. Aszód
Vallovitsch Béla r. k. Hatvan
Zachár Béla r. k. Boldog

Kimaradt:

Pribelszky Pál ág. h. ev. Szarvas

Magántanuló:

Vallovitsch Ferenc r. k. Hatvan, vizsgálatlan maradt.

X.

Statisztikai kimutatás az 1912—1913. tanév végén.

A tanulók		Az I. osztályban	II.	III.	IV.	V.	Összesen
száma	felvétetett	44	33	34	19	24	154
	vizsgálatot tett	38	30	32	19	22	141
	nyilvános	38	30	32	19	22	141
	magán	—	—	—	—	—	—
	haladó	31	29	31	16	21	128
	ismétlő	7	1	1	3	1	13
vallása	ágost. hitv. evang.	12	5	14	3	8	42
	reform.	2	3	1	2	1	9
	róm. kath.	16	14	12	5	12	59
	gör. kel.	—	—	1	—	—	1
	izraelita	8	8	4	9	1	30
anya-nyelve	magyar	38	30	32	19	22	141
	tót	—	—	—	—	—	—
	német	—	—	—	—	—	—
	cseh	—	—	—	—	—	—
nyelv-ismerete	magyar	38	30	32	19	22	141
	magyar-tót	9	3	10	2	6	30
	magyar-német	3	4	4	1	1	13
	magyar-német-cseh	—	1	—	—	—	1
	magyar-román	—	—	1	—	—	1
	magyar-olasz	—	—	—	—	1	1

A vizsgálatot tett nyilvános és magántanulók megoszlása szülőik (gyámjaik, illetőleg más törvényes gondviselőjük) foglalkozása (társadalmi állása) szerint.

Folyó szám	Foglalkozás (társadalmi állás)	A tanulók száma
1	Nagybirtokos, nagybérlő (1000 kat. holdon felül)	2
2	Középbirtokos és bérlő (100—1000 kat. holddal)	1
3	Kisbirtokos, kisbérlő (100 kat. holdnál kisebb birtokkal)	18
4	Kisbirtokos-napszámos (kisbérlő-napszámos)	—
5	Egyéb őstermelő (feles, majoros, kertész, halász)	3
6	Gazdasági tisztviselő	9
7	Egyéb gazdasági segédszemély (földmives, napszámos, gazdasági cseléd)	1
8	Nagyiparos, bányanagyvállalkozó	1
9	Kisiparos, bányakisvállalkozó	23
10	Ipari vagy bányászati tisztviselő	2
11	Egyéb ipari vagy bányászati segédszemély (előmunkás, segéd, munkás stb.)	2
12	Nagykereskedő, nagyvállalkozó	5
13	Kiskereskedő, kisvállalkozó	11
14	Kereskedelmi vagy közlekedési (vasuti, posta stb.) tisztviselő	8
15	Egyéb kereskedelmi vagy közlekedési segédszemély (altiszt, segéd, szolga)	8
16	Köztisztviselő (a papok, tanárok és tanítók kivételével) és közhivatalban alk. dijnok	9
17	Pap	4
18	Tanár, tanító	10
19	Másféle értelmiségi (orvos, ügyvéd, közjegyző, gyógyszerész stb.) s ilyeneknél alkalmazott segéd, irnok stb.	4
20	Közhivatalban alkalmazott vagy másféle értelmiségi altiszt vagy szolga	5
21	Katonatiszt (honvédtiszt, csendőrtiszt	—
22	Katonaaltiszt (honvédaltiszt, csendőraltiszt	—
	Átvitel	126

Folyó szám	Foglalkozás (társadalmi állás)	A tanulók száma
	Áthozat	126
23	Különböző vagy közelebbről meg nem nevezett foglalkozási ágakban dolgozó napszámos	—
24	Tőkés, járadékos, háztulajdonos	—
25	Nyugdíjas tisztviselő vagy az értelmiség körébe számítható egyéb nyugdíjas	4
26	Nyugdíjas altiszt, szolga vagy munkás	3
27	Magánzó, eltartásos	9
28	Egyéb ismeretlen foglalkozású	—
29	Árvaházi, szeretetházi tanulók	—
	Összesen	142

A tanulók		Az I. osztályban	II.	III.	IV.	V.	Összesen
életkora	10 éves	12	1	—	—	—	13
	11 „	10	14	—	—	—	24
	12 „	14	10	12	—	—	36
	13 „	6	5	13	6	—	30
	14 „	2	1	6	7	4	20
	15 „	—	2	2	4	9	17
	16 „	—	—	1	2	4	7
	több „	—	—	—	—	7	7
illetősége	helybeli	19	15	12	9	3	58
	megyebeli	11	7	13	7	9	47
	más megyebeli	8	8	7	3	10	36

	A tanulók	Az I. osztályban	Az II. osztályban	Az III. osztályban	Az IV. osztályban	Az V. osztályban	Összesen
egészségi állapota	könnyü betegségi eset	51	87	57	44	78	317
	súlyos „ „	8	5	4	2	1	20
	járványos „ „	1	—	1	—	—	2
	meghalt „ „	—	—	—	—	—	—
magaviselete*	jó	23	18	28	11	21	101
	szabályszerü	15	12	4	8	1	40
	kevésbé szabályszerü	—	—	—	—	—	—
	rossz	—	—	—	—	—	—
fegyelmi esetei	igazgatói megrovás	—	—	—	—	—	—
	tanárkari „	—	—	—	—	—	—
	eltanácsolás	—	—	—	—	—	—
	kizárás	—	—	—	—	—	—
mulasztás	igazolt	683	628	705	356	480	2852
	nem igazolt	—	8	—	—	2	10
tanulm. előmenetele	minden tantárgyb. jeles	1	1	1	1	1	5
	„ „ jó	8	3	3	2	2	18
	„ „ elégs.	22	17	16	12	15	82
	egy tantárgyból elégt.	2	3	5	1	1	12
	két „ „	2	2	4	1	1	10
	több „ „	3	4	3	2	2	14

* Ezen rovatban magántanulók nem szerepelnek.

XI.

Az 1912—13. tanévben használt és az 1913—14. tanévben használandó tankönyvek jegyzéke.

(Az 1913—14. tanévben történő tankönyv változások *-gal vannak jelölve.)

I. osztály.

Bereczky: Bibliaismertetés, 5. kiadás, Kókai, 1911. (1·20)

Balogh Péter: Magyar nyelvtan, I. oszt. számára, 4. k., Singer és Wolfner. (—·90)

Gulyás—Mitrovics: Magyar olvasókönyv I. o. számára, 2. átdolg. k., Debrecen, Hegedüs és Sándor, 1910. (2·80)

Pirchala: Latin nyelvtan, 12. k., Athenaeum, 1912. (2·—)

Pirchala: Latin olvasó és gyakorlókönyv, a gimn. I. és II. oszt. számára, 9. k., Athenaeum, 1912. (2·20)

*Varga Ottó: Földrajz a középiskolák használatára. I. kötet: Magyarország leirása. Athenaeum, 1900. (1·20)

Kogutowicz: Földrajzi iskolai atlasz, M. Földrajzi Int. Részvénytársaság, 1912. (1·60)

Dr. Szilády Zoltán: Kis természetrajz, I. r., 2. k., Földes Ede Nagyenyed, 1912. (2·50)

Lévay Ede: Számtan a középiskolák I—III. osztálya számára. 2. kiadás, Athenaeum, 1911. (2·80)

* Az 1913—14. tanévre bevezetendő Földrajz cimét a beiratkozásnál közöljük.

Zalányi—Major: Rajzoló geometria. I. rész, a gimn. I. osztálya számára, 2. jav. kiad., Athenaeum, 1910. (1·20)

Vajda Pál: Szépírási minták. Lampel R. 1908. kettős füzet (—·80)

II. osztály.

Bereczky: Bibliaismertetés, u. a., mint az I. oszt.

Balogh Péter: Magyar nyelvtan II. osztály számára, Singer és Wolfner.

Pirchala: Latin nyelvtan, u. a. mint az I. oszt.

Pirchala: Latin olvasó és gyakorlókönyv, u. a. mint az I. oszt.

Varga Ottó: Földrajz. II. k. Európa és a többi világrész leírása. Athenaeum, 1900. (2·50)

Kogutowicz: Földrajzi iskolai atlasz, u. a. mint az I. o.

Szilády: Kis természetrajz, II. r., középiskolák II. osztályának, Földes Ede Nagyenyed, 1911. (1·90)

Lévay Ede: Számtan, u. a. mint az I. oszt.

Zalányi—Major: Rajzoló geometria. II. r., a gimn. II. oszt. számára, 2. jav. k., Athenaeum, 1910. (1·40)

Vajda Pál: Szépírási minták, u. a. mint az I. oszt.

III. osztály.

Bereczky: Ker. egyház rövid története, VII. kiadás, Kókai, 1912. (—.80)

Balogh P.: Rendszeres magyar nyelvtan III. oszt számára, 2. k. Singer és Wolfner, 1907.

Gulyás—Mitrovics: Magyar olvasókönyv, III. o. számára, Debrecen, Hegedüs és Sándor, 1908. (3·60)

Pirchala: Latin nyelvtan, u. a. mint. az I. oszt.

Pirchala: Latin olvasókönyv, I. és II. kötet, 6. kiadás, Athenaum, 1911. (5·40)

Schuster Alfréd: Német nyelvtan, közvetlen módszer alapján, I. rész. 3. kiadás, Athenaum, 1911. (2·40)

Szigethy: Magyarország története I. rész. Singer és Wolfner.

Kogutowicz: Történelmi iskolai atlasz, Budapest, Magy. Földrajzi Intézet Részvénytárs. (3·—)

Varga Ottó: Földrajz, u. a. mint a II. oszt.

Balog Mór: A physikai és matematekai földrajz alapismeretei, Athenaeum, 1900. (1·—)

Lévay Ede: Számtan, u. a. mint az I. oszt.

Zalányi: Rajzoló geometria, a gimn. III. és IV. oszt. számára, III. füzet, Athenaeum, 1906. (1·80)

IV. osztály.

Bereczky: Keresztyén hit- és erkölcstan, V. kiadás. Kókai, 1911. (1·—)

*Négyessy: Stilisztika, 8. kiadás. Lampel R. 1912.

Lehr: Arany Toldija.

Pirchala: Latin nyelvtan, u. a. mint az I. oszt.

Pirchala: Latin olvasókönyv, u. a. mint a III. oszt.

Schuster Alfréd: Német nyelvtan, u. a. mint a III. o.

Szigethy: Magyarország története, II. rész. Singer és Wolfner.

Kogutowicz: Történelmi iskolai atlasz, u. a. mint a III. oszt.

Szterényi: Növénytan, a gimn. IV. oszt. számára. V. kiadás. Lampel R. 1903. (3·—)

Kőnig-Beke: Algebra, 5. kiad., Athenaeum, 1909. (4·80)

Zalányi: Rajzoló geometria, u. a. mint a III. oszt.

V. osztály.

Batizfalvy-Bereczky: Bibliaiismertetés, Kókai, 1910. (1·60)

Négyessy: Retorika, olvasókönyvvel, 4. k., Lampel R. 1912. (3·80.)

* A jövő tanévben: Ady Lajos és Endrei Ákos: Magyar stilisztika, Athenaeum, 1913. (3·20)

Pirchala: Latin nyelvtan, u. a. mint az I. oszt.

Cicero: Pro Archia poeta, magyarázta dr. Geréb József. 2. kiadás, Athenaeum, 1910. (--·70)

Cicero: De imperio Gnaei Pompei, magyarázta dr. Kont Ignác, átdolgozta dr. Schmidt József 3. kiadás, Athenaeum, 1911. (1.—)

Cserép: Szemelvény Ovidius műveiből. 3. kiadás, Lampel R. 1909. (2.—)

Köpesdy-Cserép: Stilusgyakorlatok Cicero-hoz és Ovidius Fastijához, Lampel R. 1912. (1·—)

Cserép: Római régiségek, Franklin, 1912. (2·60.)

Dr. Szemák István: Német nyelv-, olvasó- és gyakorlókönyv, II. r., 2. kiadás, Lauffer V. 1905. (2·80.)

Dóczi: Görög nyelvtan, 4. átdolgozott k., Athenaeum, 1912. (3·60.)

Dóczi: Görög olvasó- és gyakorlókönyv, I. rész, Athenaeum, 1908. (2·80.)

Szterényi: Állattan, V. kiadás, Lampel R. 1911. (4·—)

Szigethy: Egyetemes világtörténelem, I. k., Singer és Wolfner. (2·40.)

Kogutowicz: Történelmi iskolai atlasz, u. a. mint a III. oszt.

König-Beke: Algebra, u. a. mint a IV. oszt.

Ábel-Lévay-Polikeit: Mértan, I. rész, 5. kiadás, Lampel R. 1904. (3·—)

VI. osztály.

Bereczky: A keresztyén egyház története, Kókai.

Négyessy: Poetika, 3. kiadás, Lampel R. 1911. (3·80)

Kalmár Elek: Szemelvények Titus Livius római történetéből, 4. kiadás, Franklin, 1912. (3·60)

Cserép: Szemelvény P. Vergilius M. Aeneiséből, 4. k.- Franklin, 1911. (2·—)

Szabó-Kálmán-Wirth: Latin stilusgyakorlatok Livius, és Vergiliushoz, Franklin, 1906. (1·20)

Cserép: Római régiségek, u. a. mint az V. oszt.

Dóczi: Görög nyelvtan, u. a. mint az V. oszt.

Dóczi: Görög olvasó- és gyakorlókönyv, II. rész, Athenaeum, 1912. (3·40)

Szemák István: Német nyelv-, olvasó- és gyakorlókönyv II. része u. a. mint az V. oszt.

Szemák—Haitsch: Német olvasókönyv, III. része, 6. k., Athenaeum, 1911.

Szigethy: Egyetemes világtörténelem, II. r., Singer és Wolfner.

Kogutowicz: Történelmi iskolai atlasz, u. a. mint a III. osztály.

Szterényi: Ásványtan és Chemia. 5. k., Lampel R. 1907. (2·50)

König-Beke: Algebra, u. a. mint a IV. oszt.

Ábel-Lévay-Polikeit: Mértan, u. a. mint az V. oszt.

Segédkönyvek a III—VI. osztály számára.

Schmidt: Latin-magyar zsebszótár I. és II. rész, Athenaeum. (4·20)

Kelemen: Magyar és német zsebszótár I. és II. rész, Athenaeum. (4·20)

Az igazgatóság e helyen felhívja az igen tisztelt szülők figyelmét, hogy minden tekintetben jó könyvet vásároljanak. Figyelmök terjedjen ki arra, hogy necsak a cimlap egyezzék meg a fentebb elsoroltakkal, de a könyv lapjai se legyenek elrongyoltak, szakadozottak, hiányosak, elmocskoltak, nehogy évközben kelljen uj könyvet venni, ami kétszeres költséget jelent és a tanulásnak is nagy akadályát idézheti fel. A cimlap is, necsak egyik-másik pontjában, hanem teljes egészében egyezzék meg a felsorolt kellékekkel.

Figyelmeztetés a jövő iskolai évre.

1. A jövő iskolai év szeptember 1-én kezdődik. Augusztus 29-én és 30-án tartjuk a javitó-, magán- és felvételi vizsgálatokat. A tanulók beiratásra szeptember 1—5-ig jelentkezhetnek. Szeptember 6-án tartjuk az évnyitó ünnepélyt s ugyanakkor megkezdődnek a rendes előadások is.

2. A gimnázium I-ső osztályába csak oly tanulókat veszünk föl, akik kilencedik életévüket betöltötték és az elemi iskola IV. vagy felsőbb osztályának sikeres elvégzését hiteles bizonyitvánnyal tudják igazolni. Kellő bizonyitvány hiányában felvételi vizsgálatot tartoznak tenni, amelyért dijat nem fizetnek.

3. A gimnázium felsőbb osztályába való felvételre legalább elégséges bizonyitvány kell; ha a bizonyitvány gimnáziumi tantervünk követelményeinek nem felel meg, a tanuló felvételi vizsgálatot köteles tenni, mely vizsgálatnál csak a különbözeti tárgyakért jár dij.

4. **Felvételre a tanuló szülei, gyámja vagy ezeknek megbizottjai kiséretében tartozik az igazgatóságnál jelentkezni;** ez alkalommal a következő irásokat hozza magával: az első osztályba beiratkozó vagy más iskolából jövő tanulók születési, ujraoltási és a megfelelő iskolai bizonyitványokat, a többiek csak az előző évi bizonyitványukat.

5. Az uj tanulók jelentkezésük alkalmával 2 korona beiratási dijat fizetnek, egyébként minden tanuló fizet bizonyitvány-, könyvtár-, értesitő- és orvosi díj cimén 6 koronát, tanári nyugdijra 6 koronát és negyedévi előleges részletekben a tandijat. A díjakat az igazgatóságnál kell lefizetni. A helybeli protestáns tanulók tandija egész évre 40 korona, vidéki protestánsok 48 koronát fizetnek, más vallásfelekezetűek pedig 60 koronát.

6. Az alumneumi díj egész évre ebédért és vacsoráért 120 korona, csak ebédért 70 korona; az évi díjat negyedévi vagy havi részletekben előre kell az alumneumi ephorusnál lefizetni.

7. Az olyan tanulót, aki az iskolai év végén alapos okból vizsgát nem tehetett, a tanári kar pótvizsgálatra bocsátja.

8. Azon tanuló, ki kettőnél több tantárgyból bukott, az osztályt ismételni tartozik; aki két tantárgyból kapott elégtelen jegyet, az a felekezeti főhatóság (a bányai ág. h. ev. egyházkerület püspöke) engedelmével javithat;* aki egy tárgyból bukott, az a tanári testület engedelmével javithat.

9. A javitó vizsgálatokért fizetni nem kell.

10. A magántanulók beiratkozásra szintén szeptember első napjában jelentkezzenek, a vizsgálat idejét a tanári kar határozza meg és az igazgató kellő időben a szülőknek tudomására adja. A kitűzött időben a magyar, német, latin nyelvből és számtanból irásbeli dolgozatot készitenek és a dolgozatok alapján szóbeli vizsgálatra bocsájtatnak. A magánvizsgálat dija 80 korona, ezenkivül a tandijat és a mellékdijat tartoznak megfizetni a nyilvános tanulókra kötelező időben.

11. A vidékről bejáró tanulóink beiratkozhatnak a napközi otthonba. Tagsági dij havonként 60 fillér.

* A méltóságos és főtisztelendő Scholtz Gusztáv bányai ág. h. ev. egyházkerületi püspök úrhoz intézett folyamodásokat az évvégi bizonyitvánnyal együtt **legkésőbb junius 29-ig** kell az igazgatósághoz benyujtani.

12. *Az igazgatóság kéri a t. szülőket, hogy a tanulók elszállásolása érdekében forduljanak először az igazgatósághoz, aki szivesen szolgál minden tekintetben felvilágositással. Ugyancsak a t. szülők, tanügybarátok, volt iskolatársak szives figyelmébe s adakozási készségébe ajánlja ez uton is intézetünk minden tanügyi és jótékonysági intézményének: fentartási alapjának, jutalomalapjainak, alumneumi tőkéjének növelését, könyvtárainak, szertárainak ajándékozás utján való gyarapitását, valamint a tanárok özvegyei és árvái országos segélyegyesülete céljaira való adakozást.*

Az igazgatóság.